

ESTUDI HISTÒRIC ARQUITECTÒNIC DE LA CASA POMPEU CASANOVAS

(Sabadell, Vallès Occidental)

Isidre Pastor i Batalla

Arqueòleg i Historiador de l'Art

Maig de 2022

HABITAT MONT SANT PAU S.L.

ESTUDI HISTÒRIC ARQUITECTÒNIC DE LA CASA POMPEU CASANOVAS

(Sabadell, Vallès Occidental)

Maig 2022

Isidre Pastor i Batalla

Arqueòleg i Historiador de l'Art

HABITAT MONT SANT PAU S.L.

SUMARI	
0 - PRESENTACIÓ	p. 3
1 - GENERALITATS	p. 5
1.0 - Fitxa Tècnica	p. 6
1.1 - Justificació i motius de l'estudi	p. 7
1.2 - Fonaments de dret	p. 8
1.3 – Pautes i mètode d'estudi	p. 10
2 – LA FINCA	p. 12
2.1 – Antecedents urbanístics històrics	p. 13
2.2 – Referència del conjunt edificat	p. 16
3 – CONTEXT HISTÒRIC PROGRAMA ARQUITECTÒNIC	p. 21
3.1 – Antecedents	p. 23
3.2 – La família de Pompeu Casanovas i Turull	p. 26
3.3 – Els projectistes. Mestre d'obra i arquitectes	p. 28
3.4 – El projecte de reforma i ampliació de 1918	p. 33
3.5 – El projecte de reforma i ampliació de 1955	p. 35
3.6 – Evolució del programa arquitectònic	p. 37
3.7 – Consideracions prèvies a l'estudi	p. 39
4 – LA CASA FAMILIAR	p. 41
4.1 – L'exterior. Façanes i coberta.	p. 44
4.2 – L'interior. Plantes, espais i elements	p. 52
4.3 – Elements constructius	p. 64
4.4 – Altres edificacions	p. 74
5 – MAGATZEM	p. 79
6 – AVALUACIÓ D'IMPACTE	p. 85
7 – PROGRAMA D'ACTUACIÓ PREVENTIVA	p. 89
8 – CONSIDERACIONS FINALS	p. 94
9 – BIBLIOGRAFIA	p. 96
10 - ANNEXOS	p. 99

0 - PRESENTACIÓ

El present Estudi històric patrimonial respon a la voluntat de disposar d'un document informatiu que reculli l'entitat patrimonial del conjunt arquitectònic de Casa Pompeu Casanovas de Sabadell. Aquest document s'ha concebut com un estudi històric arquitectònic exhaustiu i detallat d'aquest conjunt, on es recull una anàlisi detallada de totes les parts que el conformen. És amb aquesta finalitat que s'ha considerat l'elaboració d'aquest treball per tal d'identificar i registrar els elements singulars i rellevants de cada una de les construccions que es localitzen a la Casa Pompeu Casanovas.

Una avaluació patrimonial que ha estat redactada com a document tècnic de caràcter informatiu vers els antecedents històrics detallant-se una relació dels principals elements arquitectònics. Així mateix, el document també recull l'abast i entitat del conjunt d'estances i dependències a posar en valor.

La realització de la present Avaluació Històrico Arquitectònica és subsidiari dels requeriments normatius vigents en matèria de patrimoni, en funció del grau de protecció patrimonial que deté l'edifici objecte d'estudi. D'altra banda, aquest document s'emplaça en el marc de la proposta arquitectònic de reforma i rehabilitació del conjunt de Casa Pompeu Casanovas que es recull en la proposta Rehabilitació Casa Pompeu Casanova.¹ En aquest sentit, a l'hora de fer l'anàlisi i avaluació patrimonial del conjunt s'han tingut en consideració les propostes arquitectòniques que es recullen en aquesta declaració projectual.

¹ "Projecte de Rehabilitació Casa Pompeu Casanovas C/ Sant Pau 56B 08202 Sabadell" redactat per Marta Martí Argemí, arquitecta, Promotor: Habitat Mont Sant Pau SL (Novembre 2021).

1 - GENERALITATS

1.0 – FITXA TÈCNICA

FITXA TÈCNICA

EDIFICI:	<i>Casa Pompeu Casanovas</i>
LOCALITZACIÓ:	c/ Sant Pau, 56
MUNICIPI:	Sabadell
COMARCA:	Vallès Occidental
COORDENADES:	E(X) 425602 - N(Y) 4599437 UTM 31N / ETRS89
ALTITUD	183,9 m
TIPOLOGIA :	Habitatge
DATACIÓ:	a.1886/1918-1920 (reforma)/1955 (reforma).
AUTOR:	Rafael Estany Casal - Josep Renom i Costa Gabriel Bracons i Singlà
PROMOTOR:	Pompeu Casanovas i Turull
ÚS ORIGINAL:	Habitatge unifamiliar amb jardí
ÚS ACTUAL:	Residencial
CLASSE SÒL:	SUC -Sòl Urbà Consolidat-
REF. CADASTRAL:	5695017DF2959H0001QE
QUALIF. URBANÍSTICA:	1.1/Zona residencial nucli urbà i preeixample
PLANEJAMENT VIGENT:	Pla General municipal d'ordenació de Sabadell (PGMOS) DOGC, 7.1.1994 i text refós de PGMOS (MPGF-8-TR) aprovat definitivament el 31 de juliol de 2000 (DOGC, 2.10.2000). ARU/A.01.EA
TIPUS DE BÉ:	Patrimoni Arquitectònic – Edifici
ATEGORIA:	Bé de Protecció Urbanística (BPU)
PROTECCIÓ PATRIMONIAL:	Nivell 2 - Conservació

1.1 – JUSTIFICACIÓ I MOTIUS DE L'ESTUDI

L'anàlisi informativa que es presenta en aquest document s'ha elaborat considerant les directrius que estableix el marc legislatiu en relació als béns catalogats i d'acord amb el que recull la normativa vigent respecte l'autorització d'obres. La qual se centrarà en els valors històrics, arquitectònics i artístics de l'edifici. Tant dels específics que en motivaren la seva catalogació com els genèrics, així com dels elements d'interès.

És amb aquesta voluntat que s'ha encarregat la realització d'aquest document per tal de dur a terme una anàlisi de l'edifici per interpretar les seves característiques, tipològiques i estilístiques que en determinen la seva singularitat. Alhora que es presenta una breu ressenya per la seva contextualització històrica del promotor, l'arquitecte i el projecte. Treball d'anàlisi i registre que ha de ser considerat com un instrument per plantejar les imprescindibles actuacions de reforma i rehabilitació que s'hagin de dur a terme en un futur i en les quals caldria tenir en compte la preservació de les estructures i elements del programa arquitectònic original.

L'elaboració de la present *Avaluació patrimonial* ha estat plantejada amb la voluntat de disposar d'un instrument que possibiliti una aproximació a l'entitat patrimonial de l'edifici objecte d'estudi. A la vegada, aquesta es basa en una referència històrica per disposar de dades sobre l'anàlisi de l'arquitectura i dels elements d'interès que han de ser considerats a l'hora d'avaluar l'impacte i la incidència de la proposta del projecte de l'edifici.

1.2 – FONAMENTS DE DRET

D'acord amb les disposicions establertes en la legislació vigent en matèria de Patrimoni Cultural referent als béns immobles i arqueològics i atès el que recull el planejament urbanístic municipal al respecte, són perceptius els següents fonaments de dret:

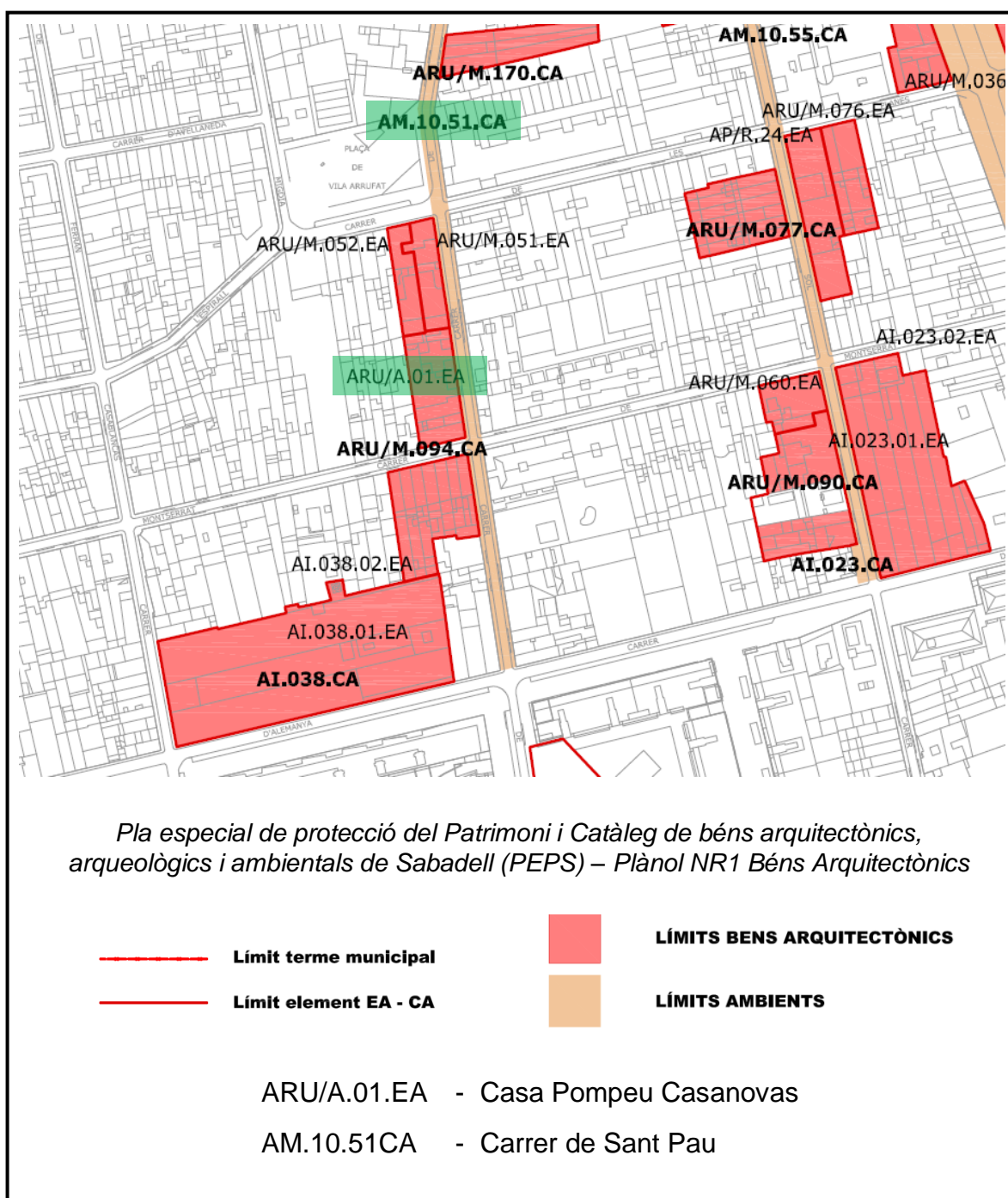
- Text refós de la Llei d'Urbanisme de Catalunya (en endavant, TRLUC), aprovat per Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost (DOGC de 5.8.2010).
- Pla General Metropolità d'Ordenació Urbana, aprovat per la *Comisión Provincial de Urbanismo de Barcelona* el 14 de juliol de 1976 (BOPB dl 19 de juliol de 1976 i TR de 8 d'agost de 1988).
- Pla Especial Urbanístic de Protecció del Patrimoni i Catàleg de béns arquitectònics, arqueològics i ambientals de Sabadell (PEPS). Edicte publicat al BOPB de 12 de març de 2020. En data 30 de juny de 2020, s'ha publicat un edicte al BOPB ampliant el termini d'informació pública del document fins al dia 29 de juliol de 2020.
- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català. (DOGC, núm. 1807, de 11.10.1993; correcció d'errades DOGC núm. 1825, de 24.11.1993).
- Decret 78/2002 de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic. (DOGC, núm. 3594, de 13.03.2002).

Protecció legal vigent

El conjunt arquitectònic de la Casa Pompeu Casanovas de Sabadell, com a element del patrimoni cultural català gaudeix de protecció específica i així resta inclòs en el Catàleg de Béns a protegir, que es recull en el planejament vigent d'aquest municipi, amb la Categoria de Bé de Protecció Urbanística (BPU) i el nivell de protecció de -Nivell 2. Conservació-. Per tant, requereix poder disposar d'un Estudi patrimonial que en garanteixi la seva documentació i registre planimètric i fotogràfic per tal de garantir-ne la permanència de la seva memòria històrica i valors patrimonial.

El *Pla Especial urbanístic de protecció del Patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, arqueològics i ambientals de Sabadell* recull les fitxes de protecció específiques referides a la Casa Pompeu Casanovas ARU/A.01.EA i al Carrer de

Sant Pau AM.10.51CA.² Instrument a partir del qual es detallen les dades d'aquest conjunt arquitectònic com a element integrant del patrimoni cultural de la ciutat de Sabadell. Fent-se ressò de la seva rellevància arquitectònica, històrica i arqueològica, a la vegada els valors de la seva singularitat per la seva situació gràfica i per la seva factura constructiva i la qualitat arquitectònica d'alguns dels seus elements.

² Documentació presentada a l'Annex 1.

1.3 – PAUTES I MÈTODE D'ESTUDI

A l'hora de presentar els resultats que es recullen en el present estudi s'ha considerat preceptiu fer esment de les consideracions tècniques i formals que han determinat la seva elaboració. És en aquest sentit, que un cop més es reitera la premissa de què aquest document és un treball que ha estat realitzat amb la finalitat de disposar d'una aproximació a la realitat patrimonial dels elements objecte d'estudi. Com a tal aquest document s'ha de considerar que és susceptible de completar-se amb les dades que aportin les tasques de control i supervisió de l'execució del projecte de reforma i rehabilitació del qual n'és subsidiari.

Amb tot, com a estudi bàsic de l'edifici, el document permet disposar de dades que permetin una avaluació de l'entitat i l'abast patrimonial de les parts i els elements arquitectònics d'aquest conjunt patrimonial. Informació que ha de permetre fer una aproximació acurada als seus valors culturals i discernir la seva entitat patrimonial, d'acord amb al marc normatiu que les regula.

Per tal d'assolir aquests plantejaments, en primera instància s'ha procedit a fer una contextualització històrica del conjunt edificat, centrada en els personatges dels promotors de les obres, els autors dels projectes arquitectònics així com de la seva execució. Aquest regest s'ha estimat preceptiu per tal de fer-ne una composició de lloc de l'obra arquitectònica i el moment històric en què és concebut i construït l'edifici. Es tracta, doncs, d'una primera aproximació al context social de l'edificació que s'ha considerat necessària per facilitar la seva comprensió i vàlua patrimonial. Hom és conscient que tot i que aquesta recerca no és l'objectiu últim d'aquest estudi, s'ha de considerar que qualsevol anàlisi del fet construït requereix una contextualització històrica de l'entorn social que la genera en relació amb el que es desenvolupa. Tan sols així es pot aprofundir veritablement en el coneixement de l'obra arquitectònica.

Així mateix, el present document ha estat centrat a presentar una relació de les parts i els elements que conformen cada un dels espais del conjunt arquitectònic, inclosa la superfície del pati interior. Treball documental que ha comportat un exhaustiu reportatge fotogràfic de tot el conjunt edificat de la finca.³

En aquest sentit, es presenta una relació nominal de les mateixes per cada una de les plantes a la vegada que també es fa una identificació en relació amb cada una de les fases constructives identificades. S'ha de considerar que aquest

³ Documentació fotogràfica realitzada per Marta Martí Argemí i Isidre Pastor i Batalla.

conjunt arquitectònic deté una entitat formal global i que per tant, requereix ser considerat com a tal. Amb tot, la finalitat d'aquest Estudi és la de presentar una valoració general i, alhora, detallant els seus elements característics per tal de disposar de dades que permetin facilitar-ne la proposta de la seva reforma i rehabilitació. Així mateix, són aquests mateixos resultats i consideracions que demanen d'una visió general de les parts les que faciliten que es pugui procedir a la realització de l'anàlisi i estudi individualitzat de cada una de les seves parts i elements. Amb aquest propòsit el present estudi contempla una visió general de tota la finca –edificis i jardí- a la vegada que se'n fa una presentació de forma individualitzada de cada un de les parts i elements arquitectònics del seu conjunt.

L'anàlisi individualitzada de les estances dels edificis, permet una descripció tipològica i formal de les parts estructurals i elements arquitectònics que les conformen. Aquestes dades són cabdals per poder fer-ne una avaluació patrimonial. És en aquest sentit què, en cada cas, s'ha considerat una relació detallada d'elements per poder considerar el seu grau d'incidència.

El conjunt de les dades que s'exposen en el present treball tot i ser de caràcter general recullen una relació detallada dels elements més singulars i rellevants del conjunt arquitectònic de cada un de les estances de l'edifici. Prestant una acurada atenció a les parts on la proposta del projecte té una major incidència. D'acord amb els plantejaments esposats, a continuació es presenta el desenvolupament de les tasques de registre i identificació que ha comportat l'avaluació d'aquest estudi. Així mateix, els resultats obtinguts en aquest estudi patrimonial hauran de ser considerats a l'hora de projectar i executar qualsevol programa arquitectònic. Tal com es recull en el planejament del municipi i d'acord amb les directrius pertinents de la Direcció General del Patrimoni Cultural, de la Generalitat de Catalunya.

Els exàmens i descripcions que es recullen a continuació han estat estimats com una aproximació a l'arquitectura del conjunt edificat, objecte de l'àmbit del projecte constructiu del qual és subsidiari. Aquestes accions han comportat el registre de l'edifici amb la finalitat de poder presentar una avaluació patrimonial de la seva entitat arquitectònica. Els treballs realitzats han estat centrats en un registre ocular de les parts i elements arquitectònics i no han comportat cap intervenció física sobre l'element construït que hagin comportat la pèrdua dels seus valors patrimonials.

El còmput de la informació presentada esdevé un primer referent documental sobre les característiques constructives i formals del conjunt de l'edifici de la Casa Pompeu Casanovas. En qualsevol cas, tal com ja s'ha exposat, els resultats del present estudi són susceptibles de ser objecte de nous estudis genèrics o específics que es puguin realitzar sobre els elements arquitectònics que s'han referenciat en el present document, que es puguin realitzar en intervencions futures.

2 – LA FINCA

2.1 – ANTECEDENTS URBANÍSTICS HISTÒRICS

La finca de la unitat parcel·laria, objecte del present estudi, s'identifica amb la denominació genèrica de **Casa Pompeu Casanova**, si bé aquesta està integrada per un conjunt edificat que agrupa diverses construccions.

L'actual marc urbà en què queda definit aquest indret està articulat en el traçat dels actuals espais públics –carrers i places- definits a partir de la fossilització que ha experimentat la trama urbana d'aquest sector de la ciutat. Amb la finalitat de contextualitzar l'evolució històrica d'aquest indret, en primera instància, s'ha considerat fer una aproximació al darrer projecte constructiu que s'edificà en aquest solar. Aquesta edificació és el darrer exponent de l'evolució de la trama urbana d'aquest indret i, a la vegada constitueix el darrer programa arquitectònic que ha comportat una ocupació extensiva de tota la finca. Sent susceptible de localitzar-se restes de la seva estructura.

La dinàmica d'expansió de la trama urbana del sector de la ciutat on es localitza aquest conjunt arquitectònic, es va consolidar a mitjans del segle XIX, amb el procés d'urbanització de la rambla i la trama urbana del sector meridional què en aquell moment conformava el tram urbà de la població. Davant d'aquesta realitat del procés de conformació urbana de la ciutat de Sabadell cal emplaçar el programa constructiu de l'ocupació de la finca objecte d'estudi.

La finca on s'erigeix l'edifici de la Casa Pompeu Casanovas va ser adquirida l'any 1917 per Pompeu Casanovas i Turull, patriarca d'aquesta nissaga d'industrials llaners de sabadellencs. La compra la va fer a Josepa Farré i Piqué per acte de compra venda, que n'havia heretat la plena titularitat a la mort del seu marit en Joan Farré i Sallarés. Conjugues que la van adquirir de Pere Manich i Comerma.⁴

⁴ Segons consta a l'acta de compra venda atorgada el 25 de juny de 1917, atorgada pel notari de Sabadell, Lluís de Travy i de Còdol.

1886

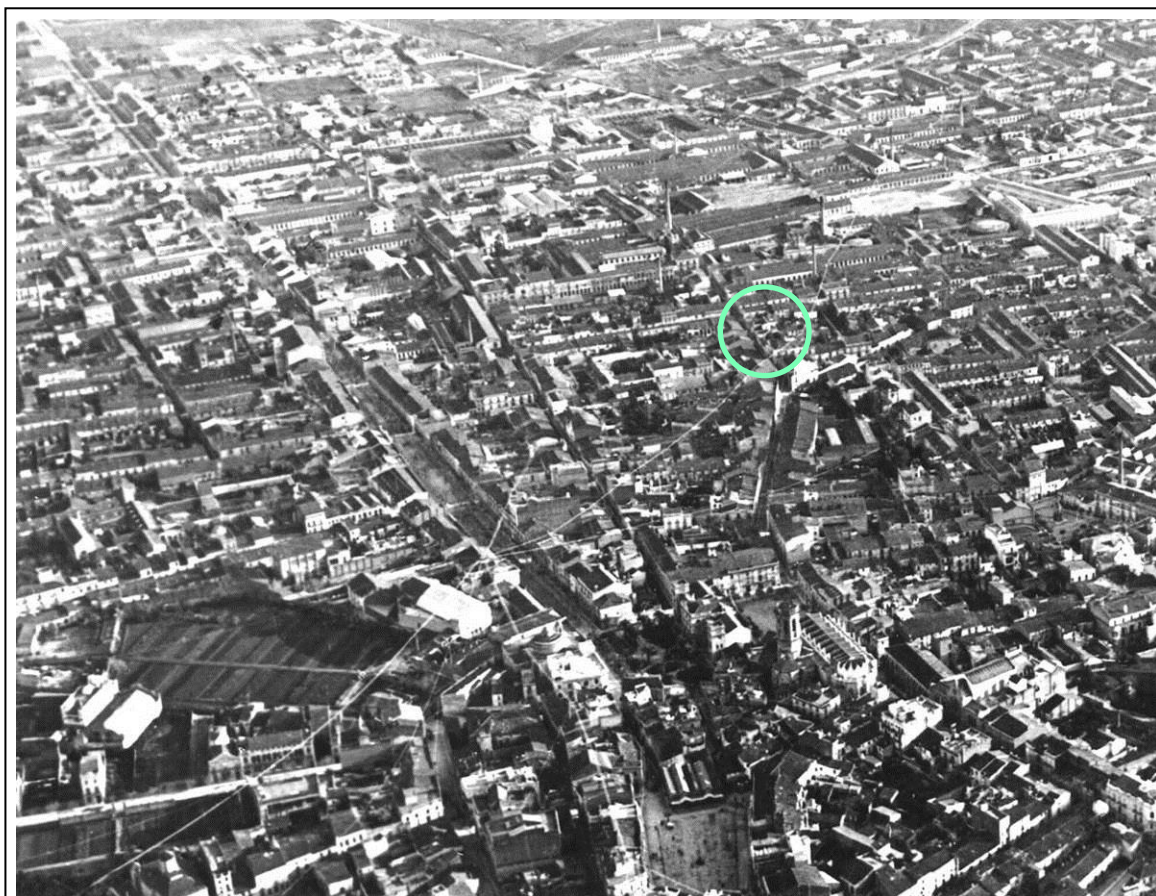
Projecte d'Eixample i Reforma de Sabadell
Miquel Pascual i Tintorer, arquitecte
Plànol general
(Arxiu Històric de Sabadell AM06010 106_SD00003)

1928

Projecte d'Eixample i Reforma de Sabadell
Josep Renom i Joaquim Manich. Arquitectes
Plànol general
(Arxiu Històric de Sabadell AM06010 106_SD00007)

*Vista aèria de Sabadell de la segona meitat del segle XX, on s'indica la localització de la finca on s'emplaça la Casa Pompeu Casanova.
(Arxiu Històric de Sabadell)*

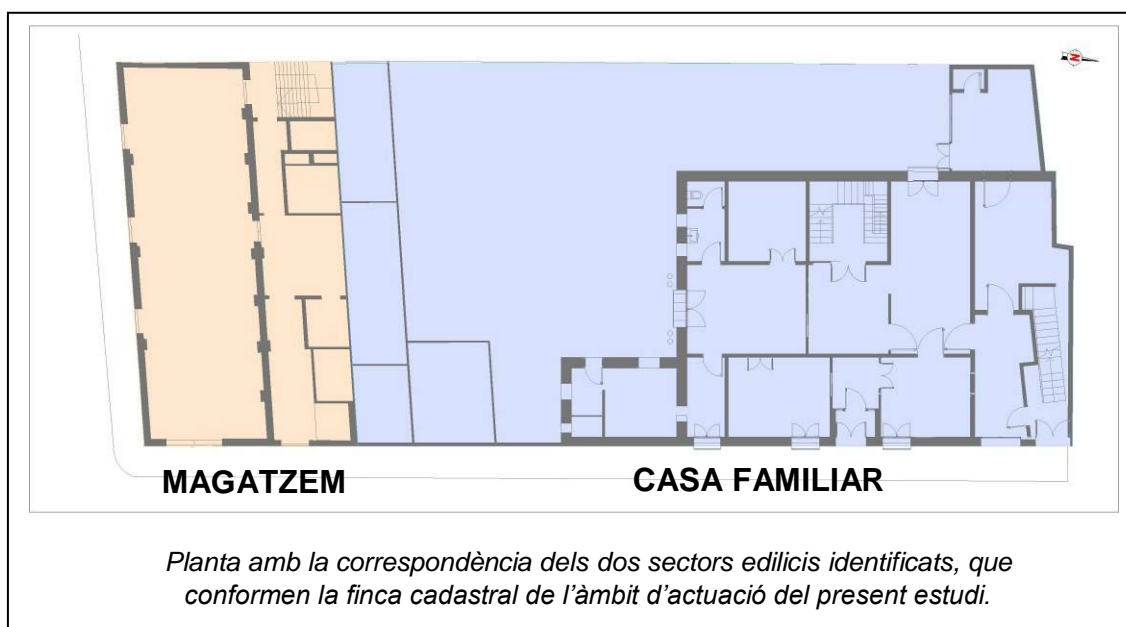
2.2 – REFERÈNCIA DEL CONJUNT EDIFICAT

La finca de la unitat parcel·laria, objecte el present estudi, s'identifica amb la denominació genèrica de **Casa Pompeu Casanova**, si bé aquesta està integrada per un conjunt edificat que agrupa diverses construccions. Realitat que es correspon amb la referència cadastral de la finca i amb la certificació del Registre de la Propietat.

L'àmbit d'estudi del present document té per objecte el conjunt edificat que s'emplaça en el solar de la finca que es corresponen amb la següent referència cadastral:

De forma preliminar a l'exposició dels continguts d'aquest apartat, s'ha considerat precís contemplar una relació dels espais a què fan referència els plantejaments que es detallaran a continuació. Es tracta d'exposar els criteris sobre els quals s'ha basat aquesta sectorització i que obeeix a la identificació col·loquial en què s'anomena cada una d'aquestes parts. En primer lloc, cal considerar doncs que, tot i la unitat compositiva que ofereix actualment l'aparença formal del conjunt arquitectònic de la finca objecte d'estudi, aquest, en si s'articula a partir de dos sectors amb entitat, específica diferenciada. Els quals es corresponen a propostes constructives diferenciades que conformem una mateixa unitat cadastral, a la vegada que cada una està integrada per diverses parts arquitectòniques que donen una aparença formal de cohesió, pel tractament uniforme de les façanes dels cossos edificats. Fruit de diversos programes arquitectònic que amb el temps s'hi han desenvolupat.

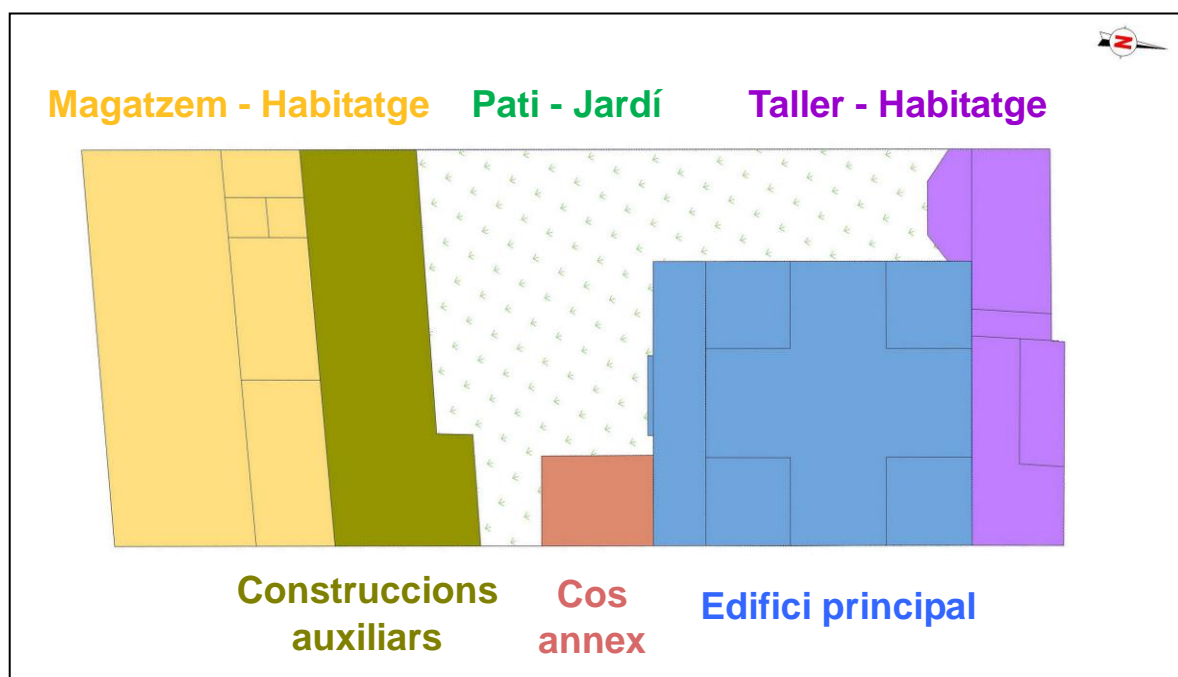

Ha estat a partir d'aquesta realitat constructiva de les edificacions que conformen el conjunt de la finca que s'ha considerat identificar i diferenciar la realitat constructiva d'aquests dos sectors. D'una banda, el de les construccions que conformen la casa familiar, pròpiament dita, que s'alinea al carrer de Sant Pau i de l'altra el de l'edifici del magatzem que tanca la finca pel carrer Montserrat.

Amb la finalitat d'identificar les parts que integren el conjunt, objecte d'estudi, s'ha procedit a la diferenciació i el registre de cada una de les parts, estructures i elements que s'hi disposen. Aquests han estat referenciats en funció de la seva localització, entitat arquitectònica o constructiva i en relació amb el seu ús i la seva funcionalitat. A partir d'aquests referents a cada edificació s'hi ha identificat les parts que la conformen, respectivament, amb una denominació concreta i numeral diferencial, amb la finalitat de facilitar la comprensió del discurs

que es relata i la lectura gràfica de la documentació que s'adjunta. Cada una d'aquestes unitats edilícies constitueix, a la vegada, una identitat patrimonial concreta i esdevenen, alhora, la base de la presentació dels resultats del present estudi, els quals són:

CASA	Edifici principal	c. Sant Pau, 56
	Taller – Habitatge	c. Sant Pau, 56
	Cos annex	c. Sant Pau, 56
	Pati - Jardí	c. Sant Pau, 56
	Construccions auxiliars	c. Sant Pau, 56
MAGATZEM	Magatzem	c. Sant Pau, 58
	Habitatge planta baixa	c. Sant Pau, 58
	Habitatge planta pis	c. Sant Pau, 58

Aquesta zonificació ha comportat la identificació i individualització dels espais que conformen totes les parts del conjunt arquitectònic amb la finalitat de poder disposar d'una nomenclatura pròpia que es digui amb la realitat constructiva dels béns objecte d'estudi. En aquest sentit, ha estat determinant, tant a l'hora de programar i executar les tasques de documentació i registre com en el moment de presentar els resultats del discurs de la contextualització històrica i la descripció arquitectònica, que es recull en el present treball.

EDIFICACIONS I ESPAIS DE LA FINCA

EDIFICI PRINCIPAL

Conjunt arquitectònic de l'edificació residencial de la finca.

TALLER - HABITATGE

Edifici del Taller, reformat i ampliat per a condicionament d'un habitatge.

COS ANNEX

Edificació auxiliar adossada a l'edifici principal de la casa.

JARDÍ - PATI

Espai interior obert que es correspon amb una zona enjardinada.

CONSTRUCCIONS AUXILIAR

Conjunt d'edificacions auxiliars obertes al pati interior.

MAGATZEM - HABITATGE

Edificació de dos plantes on s'hi disposa una zona menestral i d'habitatges.

Pla Especial urbanístic de protecció del Patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, arqueològics i ambientals de Sabadell

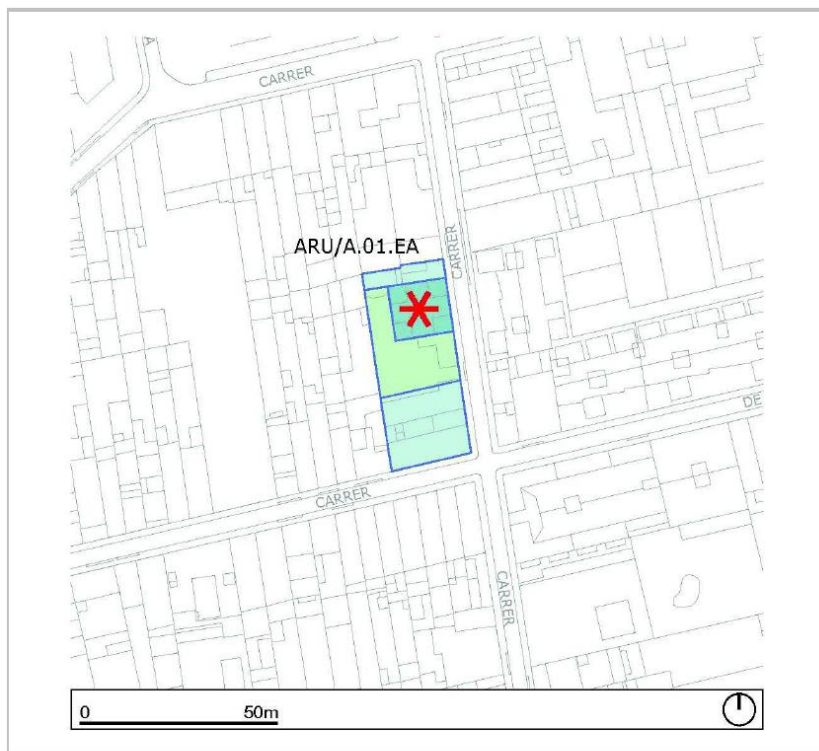

Ajuntament de Sabadell

Sabadell

Casa Pompeu Casanovas

ARU/A.01.EA

Plànol normatiu

CATALOGACIÓ

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BPU
Nivell prot.	Nivell 2. Conservació
Altres prot.	AM.10.51CA Carrer de Sant Pau

BÉNS ARQUITECTÒNICS

CATEGORIA DE PROTECCIÓ:

BCIN BCIL BPU

NIVELL DE PROTECCIÓ:

- NIVELL 1. INTEGRAL
- NIVELL 2. CONSERVACIÓ
- NIVELL 3. PARCIAL
- NIVELL 4. AMBIENTAL
- NIVELL 5. DOCUMENTAL
- ESPAIS LLIURES PROTEGITS

Llegenda

3 – CONTEXT HISTÒRIC DEL PROGRAMA ARQUITECTÒNIC

Amb la voluntat de contextualitzar el programa arquitectònic del conjunt de l'actual finca de la Casa Pompeu Casanovas, en aquest apartat es presenta en regist històric de com es va anar conformant els seus projectes constructius. En aquest sentit, s'ha fet una versemblança tant dels personatges com del procés que al llarg dels temps han participat activament en fer realitat aquest referent del patrimoni arquitectònic de la ciutat de Sabadell.

La contextualització històrica i social del projecte arquitectònic s'ha de considerar com un factor cabdal a l'hora de procedir a fer qualsevol estudi edilici de l'element construït. Entenent que tant la funcionalitat de la construcció com la seva aparença formal així com les característiques tècniques de la seva arquitectura són fruit d'una realitat social concreta d'un moment històric.

Es tracta de disposar d'una primera aproximació, on es recullen les dades més essencials sobre les persones que estigueren vinculades a la promoció de l'edificació com a responsables i impulsors del programa arquitectònic així com dels tècnics i artistes que participaren de la seva projecció i execució. Així mateix, també es detallen els aspectes socials més rellevants de la finca, així com els diferents projectes arquitectònics que s'hi bastiren. Amb tot, conscients que la trajectòria d'aquests personatges mereix molt més que aquesta petita síntesi, s'ha estimat perceptiu fer-se'n ressò per tal de copsar la dimensió social de projecte.⁵

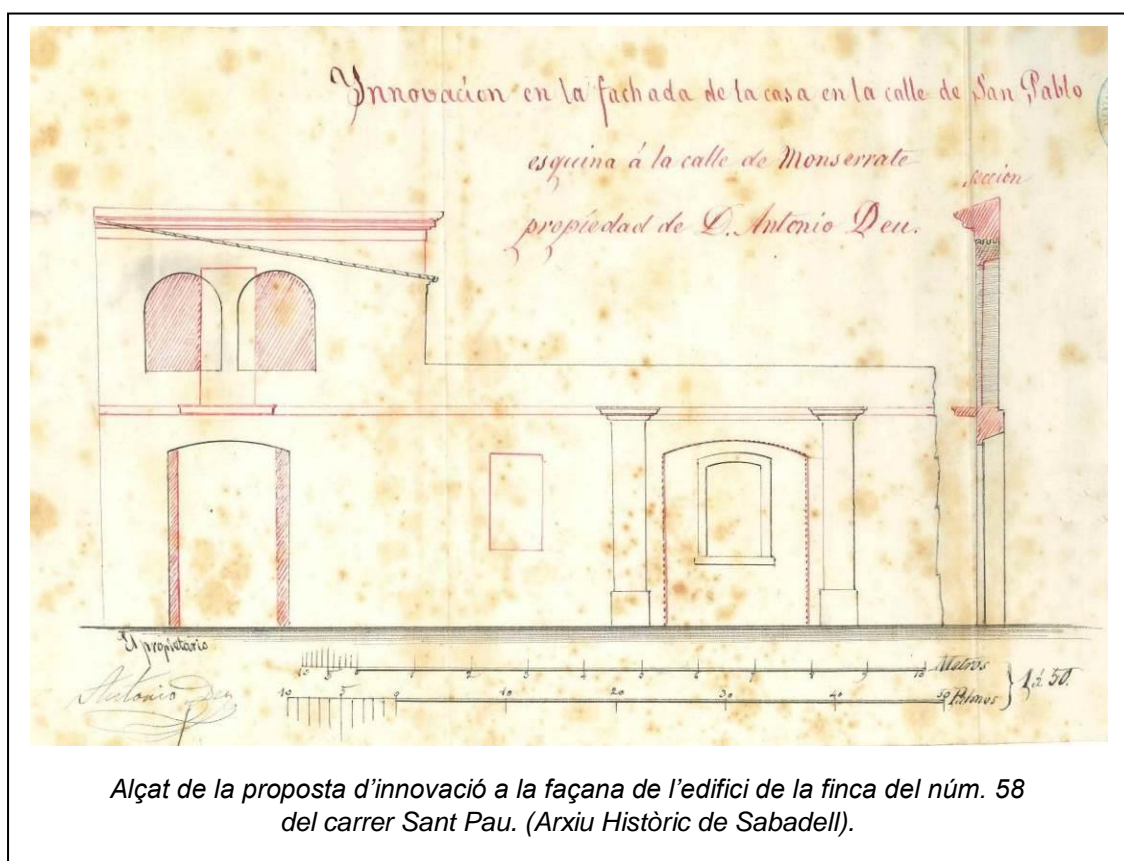
*Fotografia de la família de Pompeu Casanovas i Turull.
(Fons fotogràfic Família Casanovas, Sabadell).*

⁵ Per la realització d'aquesta versemblança històrica i social de la Casa Pompeu Casanovas ha estat primordial poder disposar de les dades i les imatges que sobre la família i l'edifici ens ha facilitat Àngels Casanovas i Romeu. Voldríem aprofitar la present per agrair la seva afable col·laboració.

3.1 – ELS ANTECEDENTS

Els programes constructius originaris de l'actual finca estan vinculats a la parcel·lació urbanística d'aquesta part de la vila durant el primer desenvolupament de l'eixample de la trama urbana. És en el marc d'aquest procés de creixement urbà que una vegada s'ha vertebrat el viari que es portaren a terme la construcció de les primeres edificacions. Fou durant el darrer quart del segle XIX quan es té constància dels primers programes arquitectònics a les dos parcel·les que conformen l'actual finca.

El sector identificat com a Magatzem, que es correspon amb la finca núm. 58 del carrer de Sant Pau, cantonada amb el carrer Montserrat, ja està edificat l'any 1872. En aquesta data, el titular, en Antoni Deu, demana llicència d'obres a l'ajuntament de Sabadell per procedir a una reforma de l'habitatge existent.⁶

De la lectura de la documentació de la proposta d'innovació de la façana del núm. 58, es desprèn que la primera edificació que es bastí en aquest indret,

⁶ Llicència d'obres concedida a Antoni Deu per Innovació de façana a la casa cantonada carrer Montserrat amb carrer Sant Pau. 58 Registre 178, Expedient 85/1872, de 24 de setembre de 1872. (Arxiu Municipal de Sabadell).

és anterior a l'any 1878. Així mateix, pel dibuix de les actuacions a realitzar es pot constatar que aquesta tenia un nivell superior amb dos finestres carregador d'arc de mig punt vers el carrer Sant Pau, on també es disposava un portal de carro d'accés al pati interior. A la vegada que permet associar les propostes constructives a la realitat que actualment ofereix l'alçat d'aquesta part de l'edifici. Del qual cal destacar-ne la refeció que es fa en aquesta data dels brancals de pedra tallada que presenta la porta del magatzem.

Pel que fa a la finca del núm. 56 del carrer Sant Pau, la primera edificació que s'hi bastí s'ha de datar als anys vuitanta del segle XIX. Tal i com es pot considerar pel fet que l'any 1887 es porta a terme la construcció d'una rasa per equipar la conducció d'aigua des de la font del repartidor del carrer Sant Pau fins a aquesta.⁷

Aquesta primera proposta s'atribueix al Mestre d'obres Rafael Estany Casal, atès que fou un dels tècnics més actiu en aquest període a Sabadell, si bé no hi ha cap evidència que ho certifiqui fefaentment.

⁷ Llicència d'obres concedida a Joaquim Llasellas Ros per l'obertura d'una rasa de 90 m per a la instal·lació d'una canonada d'aigua. Registre 201, Expedient 51/1887, de 22 de juliol de 1887. (Arxiu Municipal de Sabadell).

Per la documentació preservada se sap quina conformació presentava l'edifici, tant pel fet d'estar grafiat al plànol del projecte de reforma datat l'any 1918, obra de l'arquitecte Josep Renom i Costa, com per les referències de la finca que consten en l'acta de compravenda realitzada l'any 1917, entre Josepa Farré i Piqué i Pompeu Casanovas i Turull.⁸ Document on s'especifiquen les afrontacions de la finca, confrontant aquesta vers migdia a la del núm. 58, que amb posterioritat pesarà a integrar una mateixa unitat.

Pel que es desprèn d'aquesta informació, l'edificació original era conformada per planta baixa i pis amb un pati pel costat esquerre i posterior. Aquest presentava la façana vers el mateix carrer que abastava també l'actual Taller-habitatge. La composició que ofería era definida a partir d'un portal central, que en paütava el ritme i que quedava flanquejat per dos finestres, amb dos més obertes al tram dret. A nivell de la planta pis es disposava un balcó centrat a l'eix de la porta i que esdevenia l'única obertura. El coronament era resolt amb un capcer llis, que sols abastava la part central de l'edificació, restant el tram del taller sense aquest element. La coberta era resolta a doble vessant amb el carener perpendicular a la façana del carrer.

Aquestes dos referències documentals permeten constatar que les parts edificades originàries d'aquestes dos finques, són la base constructiva sobre la qual amb els pas dels anys es portaren a terme els projectes arquitectònics de reforma i ampliació.

⁸ Llicència d'obres concedida a Pompeu Casanovas i Turull per la reforma i ampliació de la finca. Registre 265, Expedient 345/1918, de 15 de juliol de 1918. (Arxiu Municipal de Sabadell).

3.2 –LA FAMÍLIA DE POMPEU CASANOVAS I TURULL

Amb l'adquisició de la finca l'any en Pompeu Casanovas i Turull endegà el procés arquitectònic que conformarà la realitat constructiva que actualment detenen les edificacions de la finca. La qual és el resultat dels successius programes arquitectònics que els membres d'aquesta família han portat a terme en el decurs de la darrera centúria.

POMPEU CASANOVA I TURULL

Aquest personatge fou l'artífex d'aquest procés arquitectònic que feu possible el programa constructiu que avui és la Casa Pompeu Casanovas.⁹

Membre d'una nissaga de sabadellencs benestants, que comença amb el seu avi, Antoni Casanovas i Bosch, el patriarca d'aquesta branca familiar, paraire fins a 1824, amb l'ajuda de la seva dona Rosa Ferran i amb la col·laboració de quatre comerciants: Francesc Marca, Josep Torras, Ramon Riu i Miquel Soler aconseguí constituir la firma Antoni Casanovas & Cia. La societat va durar uns deu anys quan Antoni Casanovas amb el seu fill es va establir pel seu compte i edifica la primera fàbrica al carrer de la Concepció l'any 1848, coneguda popularment com el Vapor Rovira.

Antoni Casanova i Bosch, l'avi de Pompeu Casanovas, va ser un personatge important per a la ciutat de Sabadell, progressista va ocupar llocs de responsabilitat, tant econòmics com polítics. Entre 1854-1856 va ser batlle de la ciutat durant el trienni liberal. Va donar un gran impuls a la indústria tèxtil llanera. I a institucions com la casa de Beneficència. Va morir sent jutge municipal, el 1867. El 1863 va participar en la creació de l'Institut Industrial de Sabadell i va ser també un

⁹ CASANOVAS I GUAL, Pompeu (2002) *Un segle al servei de la Indústria tèxtil llanera: l'empresa comercial Pompeyo Casanovas Gual, sucesor de Pompeyo Casanovas Turull (1902-2002)*. Sabadell.

dels promotors del Teatre Principal. El 1859 va edificar el casal que du el seu nom al carrer de Sant Antoni, actual seu del Museu d'Història, que anteriorment havia acollit el Jutjat de Primera Instància, la Caixa d'Estalvis de Sabadell i l'Escola Industrial.

El seu segon fill Francesc de Paula Casanovas i Ferran, pare de Pompeu, va ser igual que el pare, industrial tèxtil, però amb diferent sort. Va haver de tancar la fàbrica.

En acabar els seus estudis, Pompeu Casanovas es va posar a treballar a casa del seu cunyat Josep Voltà i Casablanques que en aquells moments representava a Sabadell la casa de desllanatge Paulin Daure de Mazamet. A finals de 1901 principis del 1902 el gendre de Paulin Dauré, Eugène Guiraud va venir a Sabadell a visitar la casa on treballava Pompeu. Guiraud li va proposar establir-se pel seu compte amb la representació de la firma. El 12 de febrer de 1902 amb el suport de la seva dona Josepa Gual, comença l'empresa de comerç internacional de llanes, tant de compra com de venda. Pompeu Casanovas coneixia a fons el negoci de la llana, parlava, cosa excepcional en l'època, francès i una mica l'anglès.

El 1905 s'associa amb Pau Turull i Fournols, creant la firma Casanovas i Turull. Aquesta associació va durar poc degut al caràcter més d'intel·lectual que comerciant de Pau, dedicat més a escriure que als negocis. Pompeu va continuar sol amb la Firma Pompeu Casanovas Turull.

Els efectes econòmics de la gran guerra del 1914-1918, van ser favorables per a la indústria tèxtil catalana, en un primer moment va afavorir el comerç de la llana. La internacionalitat de l'empresa, comprant i venent a l'estranger, des dels seus orígens, va fer que prosperés.

La personalitat i el caràcter de Pompeu, el van portar a tenir càrrecs de responsabilitat entre els quals destaquen: membre del Consell del Banc de Sabadell (1913-1926), vocal de la junta de la Caixa d'Estalvis (1921-1924) i membre de la Junta d'Obra de la Parròquia de Sant Fèlix (des del 1926).

3.3 – ELS PROJECTISTES - *Mestre d'obres i arquitectes*

L'evolució arquitectònica de l'actual edifici de la Casa Pompeu Casanovas és fruit d'una evolució constructiva definida a partir de diversos programes arquitectònics, dels quals, sens dubte en destaca el de la reforma que va portar a terme l'any 1918 l'arquitecte Josep Renom i Costa. Veritable artífex de l'obra arquitectònica de l'edifici que ha perdurat fins a l'actualitat. Amb tot, s'ha de considerar que l'autoria de l'obra originària d'aquest edifici fou, molt probablement obra del mestre d'obres Rafael Estany Casals. Autor que la bastí pels vols dels anys vuitanta del segle XIX. Moment quan es comença a edificar bona part d'aquesta part de l'eixample central de la vila de Sabadell.

RAFAEL ESTANY CASALS

Mestre d'obres. Constructor de diverses obres a Sabadell, especialment edificacions residencials unifamiliars de famílies benestants. La seva formació fou autodidacta si bé va realitzar estudis a Anglaterra. Entre els seus projectes en cal fer referència a un seguit d'edificis de Sabadell com són la casa Isard-Llonch, al carrer de Riego núm. 61 (1875-1908), la casa Humet-Casa Sostres, a la Via Massagué núm. 29 (1882), la casa Serra, al carrer de Gràcia núm. 105-107 (1891), La Funerària-Impremta Vives, al carrer Sant Joan núm. 24 (1878-1884) (enderrocat els anys 1930 a 1950), el Casal al carrer de les Planes, núm. 7 i 9 (1876) o les també possibles atribuïdes al mateix mestre d'obres Estany, la casa que ens ocupa, Pompeu Casanovas al carrer Sant Pau, núm. 56, anterior a l'any 1886 i la Torre del carrer Josep Renom, núm.56, de l'any 1887.¹⁰

Rafael Estany va fer l'enreixat del Cementeri de Sant Nicolau de Sabadell, obra dirigida per Francesc Renom Romeu. Així com en 1873, el "plano geométrico de una parte del Colegio de PP. Escolapios".¹¹

¹⁰ Informació estreta de les fitxes del *Pla especial de protecció dels béns arqueològics, mediambientals i arquitectura de Sabadell PEP BAMAS. Vol.2 Protecció arquitectònica Casals i habitatges unifamiliars singular.* Ajuntament de Sabadell.

¹¹ ACA, Diversos, Sentmenat, Legajos, letra U (Sabadell), 906 Carpeta 2 (plano 2) 3 julio de 1873.

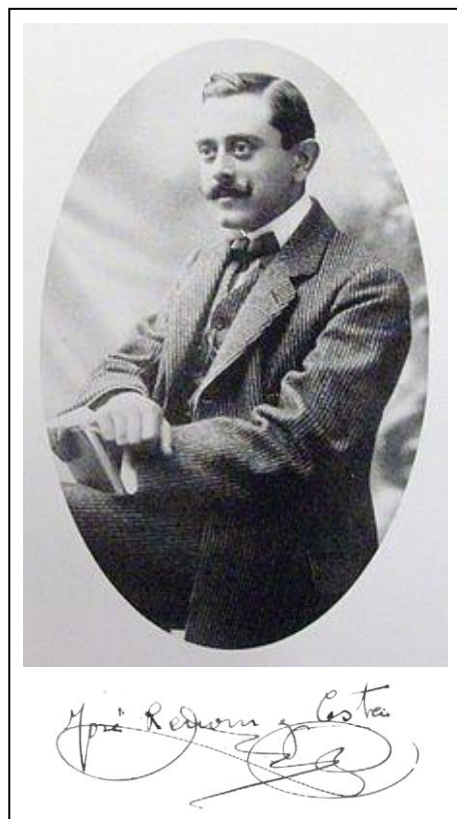
JOSEP RENOM I COSTA (Sabadell, 1880-1931)

Va néixer el 22 de novembre de 1880 a Sabadell, al carrer de la Salut, 51, fill d'un agrimensor i mestre d'obres sabadellenc, Francesc Renom Romeu († 1919) i de Joaquina Costa Sallent († 1912), de can Marata, al terme de Polinyà. El 1881 neix el seu germà Vicenç, futur arqueòleg, amb qui col·laborarà en treballs d'arqueologia i compartirà l'amistat amb Puig i Cadafalch.¹²

El 1886 inicia els estudis primaris als escolapis de Sabadell, posteriorment, entre 1891 i 1896, cursaria el batxillerat al pensionat del Collell, Girona. El 1897 inicia els seus estudis a l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona, on té de professors, entre d'altres, Antoni Maria Gallissà, Antoni Rovira i Rabassa, Joan Torras, August Font i Carreras, Lluís Domènech i Montaner, Josep Vilaseca, i Josep Puig i Cadafalch, de qui es convertirà amic i admirador.

Abans d'acabar la seva carrera (1906), és nomenat professor de Geometria, Trigonometria i Dibuix Lineal a l'Escola Industrial i d'Arts i Oficis de Sabadell, tasca que exerciria durant molts anys. El juny de 1907 obté el títol d'arquitecte, entrant a treballar d'ajudant en l'estudi de Josep Puig i Cadafalch, així mateix també comença a treballar en el despatx del seu pare, projectant les seves primeres obres.

El 1908 és nomenat cap del Cos de Bombers de Sabadell, entitat creada el 1860, construint el nou parc de bombers a 1931. El 1909 és nomenat arquitecte municipal de Mollet, càrrec que ostentarà oficialment fins a la seva mort, encara que durant els anys vint, serà Domingo Sugrañes qui, en general, treballarà a Mollet com arquitecte municipal. Des de 1909 fins al 1931 va ser membre de la junta de la Caixa d'Estalvis de Sabadell, construint a 1928 la biblioteca popular. Al mes d'abril és nomenat arquitecte municipal de Sabadell, càrrec que ocuparà durant uns anys, fins a la seva mort. A partir d'aquest moment, deixa l'estudi de Puig i Cadafalch i instal·la el seu propi estudi a la mateixa casa del seu pare, al carrer la Salut.

¹² https://es.wikipedia.org/wiki/Josep_Renom#searchInput

El 30 d'octubre de 1912 es va casa amb la sabadellenca Maria Gambús i Prats i instal·la el nou domicili i despatx a la Via Massagué, 83 de Sabadell. El matrimoni va tenir set fills: Dolors (1913-1916), Maria (1915), Teresa (1916), Montserrat (1921), Dolors (1923), Josefina (1925) i Josep (1931).

L'obra de Josep Renom i Costa és força fructífera, especialment a la ciutat de Sabadell, on va projectar força projectes municipals com fou l'ampliació de l'Escorxador Municipal (1930); el Parc de Bombers (1930-31); el pavelló antituberculós Victòria Eugènia (1919 i 1928), a l'Hospital del Taulí; el Consultori de Maternologia i Puericultura, del carrer de l'Illa, 2 (1922-26). D'entre aquests cal destacar, dos obres emblemàtiques, com és la Torre de l'Aigua (1915-19) en col·laboració amb l'enginyer Francesc Izard i l'edifici del Mercat Central (1927-30).

Pel que fa a habitatges particulars cal esmentar la Torre Claramunt (1919-20), del carrer de Latorre, 67; la Casa Arimon (1911), al carrer d'Arimon, 24; la Casa Trullàs (1915), al carrer del Convent; la Casa Buxó (1913-14), del carrer de l'Illa; la Casa Àngels Solà (1918-19), al carrer de les Planes, 39; la Casa Costajussà (1919-20), al carrer de Gràcia, 4-6; la Casa Renom (1912), casa seva, a la via de Massagué, 83; les cases barates per a Eugeni Salat (1912) al carrer de Roger de Flor o l'edifici d'habitatges Josep Massons, al carrer de La Salut (1921).

A partir de la Llei municipal establerta per la Dictadura de Primo de Rivera el 1924, es declara incompatible el treball d'arquitecte municipal i el fet de signar obres particulars a la mateixa ciutat. Per aquest motiu els encàrrecs privats sabadellencs de Renom a partir d'aquest moment aniran signats per Melcior Viñals -arquitecte municipal de Terrassa- i per altres arquitectes i Renom signarà molts dels projectes de Viñals a Terrassa. A finals d'abril de 1931 Renom contreu una pulmonia, i mor el cap d'una setmana a casa de la Via Massagué. Al cap de vuit mesos, a l'octubre, neix el seu setè fill, Josep Renom i Gambús.

Aquesta versemblança d'aquest arquitecte permet copsar el seu caràcter com a projectista i com a persona, a la vegada que posa de manifest la rellevància de la seva obra i implicació amb el creixement urbanístic i desenvolupament de l'arquitectura de la Sabadell, durant la primera meitat del segle XX. És en aquest sentit que cal destacar que el seu s'inscriu en la corrent anomenada Secessió vienesa, molt estesa entre els joves arquitectes catalans a començaments del segle XX. Progressivament, s'adaptarà a les tendències més eclèctiques imperants als anys vint del segle XX. La seva trajectòria fou, en qualsevol cas, un referent de l'arquitectura i de l'urbanisme de Sabadell de tombar de segle. Tal com se'n fa ressò les mostres de reconeixement a la figura de l'arquitecte en el decurs dels darrers anys.¹³

¹³ Respecte al recull d'aquesta informació sobre l'arquitecte agraïm la col·laboració de Marta Martí Argemí, ens ha dispensat al respecte.

GABRIEL BRACONS I SINGLÀ (Sabadell, 1913-1992)

Va estudiar als escolapis de Sabadell i quan va acabar va ingressar a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona on el 1941 va obtenir el títol d'arquitecte. El 1942 va realitzar el seu primer projecte, la nova fàbrica Balsach, que s'havia d'ubicar en terrenys propers a la plaça de la Creu Alta de Sabadell i s'hi havia de fer servir el model d'arquitectura neoclàssica alemanya.¹⁴

L'any 1947 es va casar amb Consol Vicente Sanz i junts van tenir dues filles. Van viure a Sabadell fins a l'any 1959 que es van traslladar a Barcelona per tornar el 1986.

Entre 1954 i 1961 Bracons va realitzar nombroses fàbriques de Sabadell, com Tèxtil Riba, S.A i les naus industrials de Pierre S.A. El 1957 va projectar l'anomenat "Centenari", l'edificació xamfrà del carrer de les Tres Creus amb el carrer de la República, antiga seu de la Cambra de Comerç. Entre 1965 i 1968 projecta la reforma interior del palau de la Caixa d'Estalvis de Sabadell, consistent a dissenyar els jardins i l'amfiteatre, així com la coordinació d'aquell espai amb les façanes posterior i lateral de les seus del Gremi de Fabricants de Sabadell, la Caixa d'Estalvis de Sabadell, el Museu de Paleontologia i l'Obra Social de la Caixa de Sabadell. L'any 1965, s'associa amb l'arquitecte Pere Picola

Masdeu i van realitzar nombrosos grups d'habitatges de protecció oficial, destacant Can Roqueta i Sant Bernat. En el sector fabril, realitzaren les naus industrials de la fàbrica anomenada Cal_Marcet i les Indústries Odag.

Bracons també va fer obres privades com, l'edifici de la Farmàcia d'Agustí Masvidal Salavert (Rambla/carrer de Sant Pere), els blocs d'habitatges plurifamiliars Morral (Rambla/carrer de Riego, considerat Bé cultural d'interès nacional) i els de la Caixa de Pensions (Paco Mutlló, entre Cusidó i Montseny), realitzacions a les quals anaren seguint, en diferents etapes, diversos blocs d'habitatges del mateix carrer de la República (en aquell moment, d'Alfons XIII) i altres noves vies urbanes del sector, de la Gran Via, de la plaça de Catalunya i l'entorn.

¹⁴ https://ca.wikipedia.org/wiki/Gabriel_Bracons_Singla

Bracons dirigí les obres de les oficines i locals comercials ubicats a la cantonada del carrer de les Valls amb la via de Massagué, les clíniques Santa Fe i L'Aliança, la parròquia de Ca n'Oriac (una mostra més de la seva cultura arquitectònica del moment, fruit del seu coneixement de l'arquitectura finlandesa i de l'Alvar Aalto en particular) i l'edifici de les Germanetes dels Avis.

Durant la dècada dels anys 70 i fins al 1979, Bracons va col·laborar amb l'arquitecte i restaurador Camil Pallàs Arisa, aleshores cap del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona; i d'aquesta etapa es coneix el projecte de remodelació de la masia de Ca n'Ustrell, entre Sabadell i Matadepera. A més de les obres sabadellenques, també projectà l'edifici del Cercle Sabadellès a Bellaterra i diversos immobles a Castellar del Vallès, Fornells de la Selva, Mollet del Vallès, Matadepera i Monistrol de Montserrat. De la seva tasca a Barcelona, destaca la reconversió d'un immoble del passeig de Gràcia, destinat a oficines del Banc Sabadell, on comptà amb la participació de l'escultor Josep Maria Subirachs. Així mateix, havia urbanitzat, a Andorra, el pla parcial per al Comú d'Encamp i l'ordenació del Pas de la Casa.

El 1954 va obtenir el diploma d'arquitecte tècnic urbanista, junt l'arquitecte Fèlix de Azúa Gruart Bracons fou el responsable dels serveis d'Arquitectura i Urbanisme de l'Ajuntament de Sabadell. La seva tasca va consistir en gran part, en ordenar la caòtica naixença dels nuclis perifèrics de la ciutat durant la Postguerra, al mateix temps que es donava l'etapa de major expansió demogràfica i urbana de la ciutat. El 1955, fou l'encarregat de reconstruir la façana del Cementiri de Sant Nicolau de Sabadell, amb el propòsit de substituir la realitzada el 1876 per Francesc Renom Romeu, l'arquitecte va aportar el seu estil racionalista a la façana arribant a projectar el que es considera un dels espais lliures de més qualitat urbana de la ciutat.

Paral·lelament a l'inici com a arquitecte, també va formar part del grup de socis fundadors del nucli inicial de la Fundació Bosch i Cardellach, originada com a entitat el 1942 i tres anys més tard constituïda com a fundació per a la promoció d'estudis locals i comarcals del Vallès. En els projectes de Bracons predomina un interès pel rigor formal de l'arquitectura moderna, en què són presents el racionalisme i el moviment de GATCPAC, basats en la defensa del funcionalisme dels edificis.

A la seva personalitat honesta i de rigorosa professionalitat, s'hi afegí la seva estima cap a la seva ciutat natal, Sabadell. És per això que va reivindicar elements patrimonials a partir dels projectes de la restauració de l'església de Sant Pau de Riu-sec i la defensa per la conservació del *Templet*, Quiosc o Pavelló modernista de l'arquitecte sabadellenc Josep Renom Costa, erigit el 1911 i enderrocat el 1943 o la casa Duran. Actualment, la Fundació conserva el fons de totes les seves ponències presentades tant en activitats com en els Plens de la secció d'Urbanisme.

3.4 – EL PROJECTE DE REFORMA I AMPLIACIÓ - 1918

Tot just després de l'adquisició de la casa situada a la finca del núm. 56 del carrer de Sant Pau de Sabadell, el 25 de juny de l'any 1917, en Pompeu Casanovas i Turull encarregaria a l'arquitecte Josep Renom i Costa el projecte de -reforma i nova planta- el qual aquest signava el 18 de juliol de 1918.

La documentació projectual preservada, permet apreciar amb detall el programa de reforma plantejat per Renom, el qual estigué centrat estructuralment en l'edificació d'un segon pis sota coberta. El programa arquitectònic comportà una reforma interior de tot l'edifici, així com el plantejament d'uns nous eixos de comunicació entre les plantes pis. És a partir de la definició del quadrat que defineix la planta de l'edifici que se'n vertebrà tota la seva composició, tant estructural com formal, així com la compartimentació interior.

És en base aquest dimensionat que es desenvolupa la solució de la coberta, la qual està articulada a partir de dos volums edificats que s'entrecreuen conformant una creu, que en determina la solució de les teulades. D'una banda les de doble vessant plegades d'aquests dos volums a modus de coberta holandesa i per l'altra la dels espais de les cantonades, els quals es disposen sobre el nivell de la planta pis, i presenten teulada plegada de dos aiguavessos. Aquest plantejament de la coberta també en determinen la conformació de les façanes, d'entre les quals la del carrer i la del pati interior despleguen la seva composició.

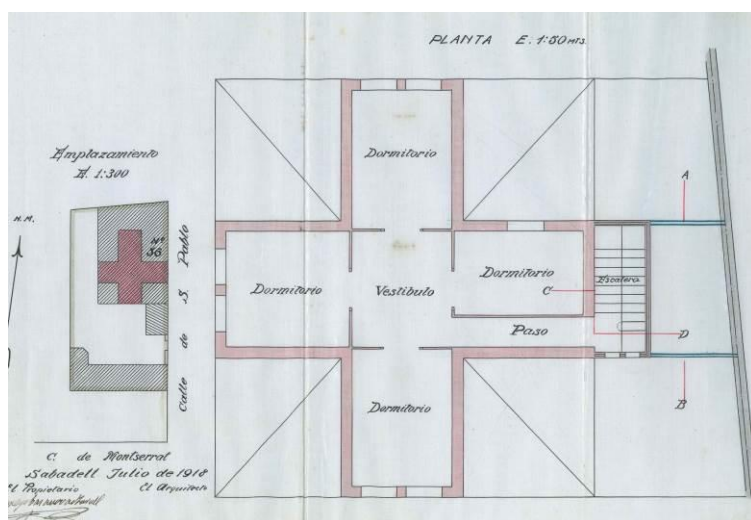
A l'hora de presentar aquest projecte cal considerar que la transformació del conjunt edilici preexistent permet preservant-ne, en part la seva distribució espacial. Tan pel que fa a la de l'espai interior, que s'enjardina com el condicionament d'un espai menestral adossat, el qual serà condicionat i preservat. El Cos annex de l'edificació, adossat vers, migdia, aquest conforma una ala de servei de l'edifici principal que, malgrat restar prestància a la façana interior del jardí es prioritzarà la funcionalitat i servitud de les estances interiors.

El nou projecte assoleix un rellevància notòria i singular, gràcies a la solució de la coberta que reflecteix un classicisme discret enfront de la desmesurada exuberància del darrer noucentisme arquitectònic.

OBRES DE REFORMA I NOVA PLANTA

Josep Renom i Costa, arquitecte

1918

Reproducció de la planimetria del Projecte de Reforma i nova planta encarregat per Pompeu Casanovas i Turull a Josep Renom i Costa, de l'any 1918 on s'aprecia l'abast i entitat de l'obra nova així com l'aparença de l'obra original de l'edifici.

(Arxiu Municipal de Sabadell Registre 265 Núm. Expedient 345, any 1918)

3.5 – EL PROJECTE DE REFORMA I AMPLIACIÓ - 1955

L'Esdevenir arquitectònic de la Casa Pompeu Casanova tornarà a ser objecte d'un nou projecte de reforma l'any 1955. Aquest fou obra de l'arquitecte Gabriel Bracons i Singlà. Igual que el seu precedent, es tracta d'una excepcional proposta arquitectònica que tot i estar condicionada per l'obra de fàbrica existent, s'aconsegueix condicionar l'edificació a les noves necessitats funcionals. Centrades en aquest cas en la d'habilitar un habitatge amb totes les comoditats del moment a l'edifici contigu amb un accés independent, però a la vegada restant comunicat directament amb la planta pis de la casa principal. Un repte que s'assoleix amb escreix.

Més enllà de les solucions de les tècniques constructives, aquest nou projecte també aconsegueix una transformació de la façana principal que s'obre al carrer. En aquest sentit, l'ordenació compositiva de la façana reflecteix els nous valors de l'edifici, amb una estilització de les formes. Pròpies del gust del moment. Cal destacar el gran finestral de la planta pis, conformat per una gran obertura central, flanquejada de dos targes laterals. D'altra banda, també cal destacar la tribuna que es disposa a la façana posterior de l'edifici i que s'obre al jardí interior de la finca. Aquesta solució permet l'entrada de llum a aquesta part de la casa i a la vegada transmetre la integració de la casa a l'espai verd del solar.

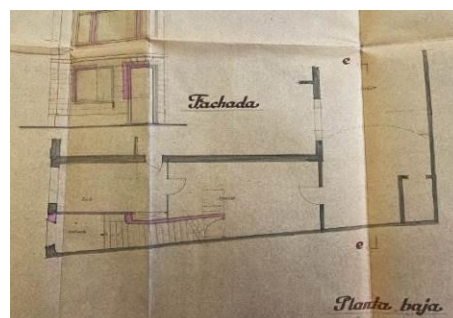
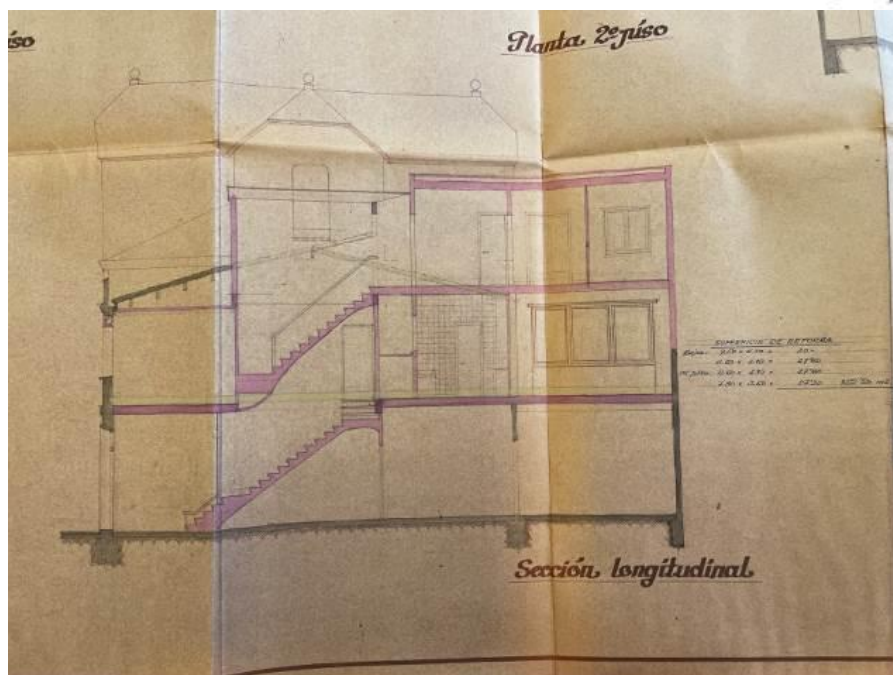
En aquest projecte es fa evident el rigor formal de l'obra de Bracons, centrat en la defensa del funcionalisme racional dels edificis, presents en el racionalisme de l'arquitectura de mitjan segle XX.

OBRES DE REFORMA I NOVA PLANTA

Josep Renom i Costa, arquitecte

1918

**G. BRACONS
SINGLA, ARQ.^{TO}**

Reproducció de la planimetria del Projecte d'obres encarregat, pels hereus de Pompeu Casanovas i Turull, a Gabriel Bracons Singlà l'any 1955.

(Arxiu Municipal de Sabadell Registre D413584 Núm. Expedient A1/1382, any 1955)

3.6 – EVOLUCIÓ PROGRAMA ARQUITECTÒNIC

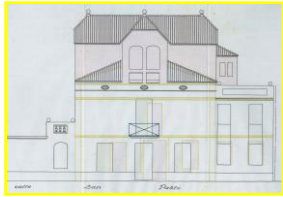

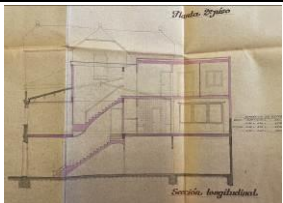
Les tasques de documentació i anàlisi històrica del conjunt arquitectònic de la Casa Pompeu Casanovas, realitzades en el marc del present estudi, han permès recopilar dades sobre els seus processos constructius. És a partir dels resultats que ha aportat la recerca històrica i la documentació arquitectònica de les actuals edificacions, que es presenta la següent proposta cronològica del programa arquitectònic. Amb aquesta finalitat i atenent a la dinàmica constructiva que s'ha constatat, en relació amb cada una de les parts de les edificacions que conformen actualment aquest conjunt construït, s'exposa aquesta aproximació a la seva seqüència edilícia. En el discurs interpretatiu de l'evolució constructiva s'han tingut en compte tant els aspectes específics de cada sector identificat, com les vinculacions i annexions que s'estableixen entre ells.

En aquest sentit, a partir de les dades i de la informació que ha estat recopilada i processada ha estat possible compaginar una seqüència evolutiva general, establint-se les pautes del seu procés constructiu. De forma genèrica, s'han identificat 3 programes constructius bàsics, que marquen i estableixen el creixement estructural del conjunt de totes aquestes edificacions. Tot i que, dins d'aquest marc general, cada una de les parts ha experimentat, en major o menor mesura, diverses intervencions de condicionament o reforma.

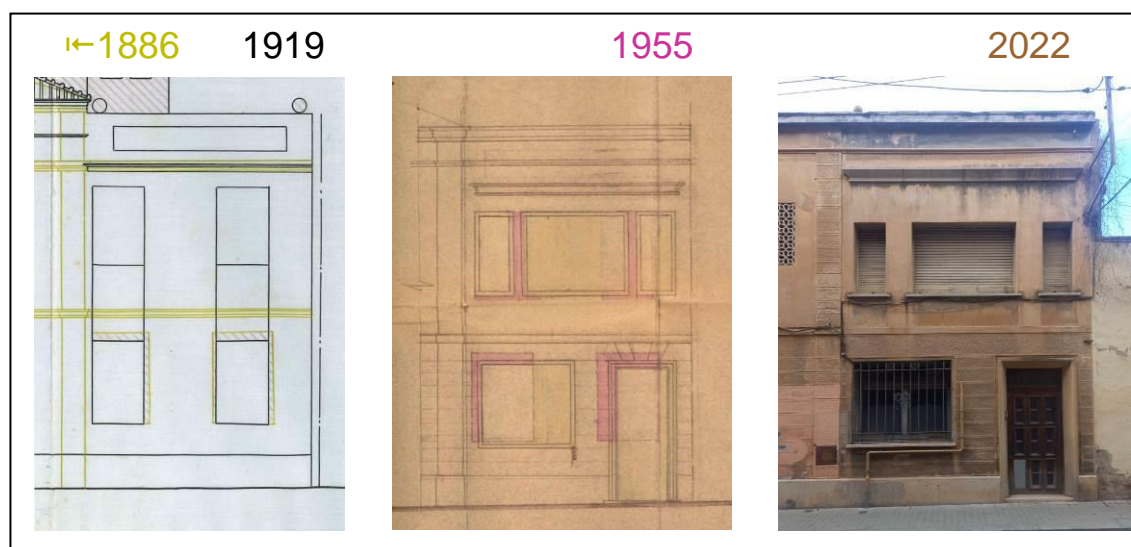
La relació de la fase amb què s'identifica cada un d'aquests programes arquitectònics, ha estat definida, a partir de les mateixes dades dels Projectes constructius conservats. Aquestes dades s'han contrastat amb les referències documentals i bibliogràfiques de què es disposa. La periodització cronològica d'aquestes fases s'ha relacionat amb les pautes històriques documentades que han determinat l'esdevenir històric d'ocupació de l'indret, així com dels usos a què han estat destinats els espais.

Per tal de disposar d'una visió global del conjunt d'aquests períodes i la incidència que han tingut en cada un dels edificis s'ha elaborat un gràfic sinòptic on es recullen les principals dades de cada una d'aquestes fases constructives amb la finalitat de presentar aquesta seqüència arquitectònica.

Atès que les dades dels dos projectes arquitectònics, de què ha estat objecte 1918 i 1955 permeten copsar l'abast i entitat de l'esdevenir constructiu de l'edifici, en aquest apartat se'n presenta un recull de l'evolució d'aquestes propostes constructives.

Projecte	Edificació	Promotor	Projectista	Data
	Casa cantonada carrers Sant Pau - Montserrat	Antoni Deu		1872
	Casa carrer Sant Pau, 56	Família Manich - Comerme	Rafael Estany i Casals <i>Mestre de cases</i>	1886
	Reforma condicionament casa carrer Sant Pau, 56	Pompeu Casanovas i Turull	Josep Renom Costa <i>Arquitecte</i>	1918 1920
	Ampliació casa carrer Sant Pau, 56	Hereus Pompeu Casanovas i Turull	Gabriel Bracons Singlà <i>Arquitecte</i>	1955

Com a mostra gràfica d'aquest regest seqüencial de l'evolució formal de les parts de les edificacions analitzades, se'n detalla el de la façana del Taller-Habitatge. Aquest frontal ha experimentat una successiva transformació en cada un dels programes arquitectònics que s'han realitzat.

3.7 – CONSIDERACIONS PRÈVIES A L'ESTUDI

A l'hora de presentar els resultats del present estudi cal, en primera instància, precisar que es tracta d'un treball elaborat amb la finalitat de poder disposar d'unes primeres dades exhaustives que permetin definir i concretar amb rigor històric, l'entitat arquitectònica del programa constructiu de la Casa Pompeu Casanovas. A la vegada, aquest document possibilitarà contextualitzar l'evolució edilícia que en el seu conjunt ha experimentat al llarg del temps fins a arribar a l'aparença que presenta actualment.

Els exàmens i les descripcions que es recullen a continuació han estat plantejats com una aproximació a l'arquitectura del conjunt edificat i de l'àmbit general de la finca. Realitzades amb la finalitat d'identificar les característiques constructives del conjunt arquitectònic objecte d'estudi. Aquestes accions han comportat el registre de l'edifici amb la finalitat de poder presentar una avaluació patrimonial de la seva entitat arquitectònica. En aquest sentit, s'ha de precisar que les tasques de documentació i de referència física i gràfica dels elements relacionats, s'han portat a terme de forma genèrica a partir d'una observació ocular. Aquest procés de registre documental no ha comportat cap afectació física sobre les parts o elements arquitectònics de les edificacions, preservant-se la seva entitat constructiva. Així mateix, s'ha prioritzat la localització i la identificació d'estructures i elements arquitectònics amb la finalitat de constatar la seva existència, per tal de procedir al seu registre i la seva documentació de manera sistemàtica i exhaustiva. L'anàlisi ha estat especialment sensible en totes aquelles parts i estructures que poden ser susceptible de noves propostes de reforma i rehabilitació, per tal de poder, d'aquesta manera, disposar de tota la informació que es requereix per fer la seva avaluació global.

Els plantejaments que aquí es formulen han estat determinats per la realitat arquitectònica que presenta, a hores d'ara, aquest conjunt edificat. És per aquest motiu, i per tal d'exposar un discurs pautat de les parts, que s'ha considerat pertinent presentar, en primer lloc, una descripció general de l'estat que actualment ofereixen les parts edificades d'aquesta finca, amb la identificació de les seves parts de forma genèrica. I, en un segon terme, exposar els plantejaments del seu desenvolupament arquitectònic. Amb tot, ha estat possible fer una aproximació i tenir una visió de tot el conjunt i detallar una contextualització de la dinàmica constructiva. Les tasques de documentació i de registre de les fases constructives històriques s'han portat a terme de forma sistemàtica i exhaustiva, per tal de poder disposar de dades sobre la seva fàbrica.

El conjunt de les dades que s'exposen en el present treball, tot i ser de caràcter general, recullen una relació detallada de les parts i dels elements que conformen cada un dels espais del conjunt arquitectònic de la finca, fent-se especial èmfasi en els elements més singulars i rellevants del conjunt arquitectònic de l'edifici principal. Amb la voluntat de contextualitzar el programa arquitectònic de la Casa Pompeu Casanovas, en aquest apartat es presenten unes referències tècniques i formals de cada una de les parts i elements principals que el conformen, per tal de fer realitat el projecte constructiu.

L'anàlisi individualitzada de les estances de l'edifici, permet una descripció tipològica i formal de les parts estructurals i dels elements arquitectònics que les conformen. Aquestes dades són cabdals per poder fer-ne una avaluació patrimonial. Així i tot, s'ha de considerar que aquest conjunt arquitectònic deté una entitat formal global i que, per tant, requereix ser considerat com a tal. Amb tot, la finalitat d'aquest estudi és la de presentar una valoració general, detallant alhora, els seus elements característics per tal de disposar de dades que permetin facilitar la proposta de la seva reforma i rehabilitació.

En qualsevol cas, les dades del present estudi són susceptibles de completar-se amb els resultats de noves tasques de registre i documentació arquitectònica, fruit de projectes de rehabilitació, que puguin aportar nous resultats. I, especialment, pel que fa als resultats que puguin aportar les intervencions arqueològiques que es realitzin al subsòl del conjunt edificat o del seu entorn immediat.

4 – LA CASA FAMILIAR

El conjunt arquitectònic que conforma l'edifici principal de la Casa Pompeu Casanova és fruit d'un seguit de programes arquitectònics que al llarg dels anys han anat confeccionant l'aparença que avui presenta. Per tal de copsar l'abast i entitat de cada d'aquesta conformació edilícia, en aquest apartat es detalla una acurada descripció formal de cada una de les seves parts i elements constructius que actualment presenta l'edifici. Aquesta relació, de forma sistemàtica, fa referència personalitzada a cada una de les estances i dependències i, a la vegada, en recull la globalitat de les tendències formals del conjunt. És a partir de l'anàlisi d'aquestes dades que se'n pot establir una seqüència detallada de la seva evolució constructiva. El resultat d'aquesta evolució és fruit d'una realitat sociocultural que es reflecteix en l'obra del programa constructiu definit i projectat per l'encarregat de la seva execució, fos el mestre d'obres o l'arquitecte.

L'edifici central de la finca és el que es correspon amb la residència familiar d'en Pompeu Casanovas. L'obra edificada conforma un habitatge unifamiliar, de planta rectangular, articulat a partir de la modulació que defineix tres cruïxes longitudinals que articulen la seva volumetria regular. Aquest fou concebut com un edifici isolat que presenta una doble façana; una que s'obre al carrer i que és on s'emplaça l'accés principal a l'edifici i a la finca i una altra que queda oberta vers el patí interior i que deté una prestància més monumental.

En aquest apartat es presenta un recull del programa arquitectònic del conjunt de l'edifici objecte d'estudi, amb la finalitat de referenciar els principals elements arquitectònics i constructius de l'edifici se'n detalla una relació dels més rellevants i significatius. L'elaboració del perceptiu Estudi Històric Arquitectònic de l'edifici, es considera un document marc on s'ha de portar a terme una anàlisi sistemàtica i exhaustiva de totes i cada una de les parts i elements de l'arquitectura del conjunt. Així mateix, atenent que es tracta d'una anàlisi global, s'ha primat referenciar els aspectes més genèrics dels programes constructius, especialment de l'associat al projecte principal, l'obra noucentista original. En aquest sentit, també s'ha tingut una especial atenció a aquelles parts i elements susceptibles de quedar afectats per la nova proposta constructiva.

En qualsevol cas, cal incidir que el present treball és un document previ a l'execució del projecte de reforma i rehabilitació de l'edifici i que, per tant, caldrà ser completat en concloure la seva execució. En aquest sentit, s'hauran de considerar i tenir present totes les dades i informació que aportin les tasques de control i seguiment de l'execució del projecte. Informació especialment sensible a les tècniques constructives de l'obra de fàbrica.

La relació de les descripcions arquitectòniques que es detallen a continuació s'ha estructurat a partir de dos grans blocs per tal de sistematitzar el discurs i poder facilitar la seva narració. Són:

EXTERIOR: centrat en l'obra de les façanes, les cobertes i la volumetria de cada una de les parts de l'edifici.

INTERIOR: on es recullen les estances i dependències que es distribueixen en cada una de les diverses plantes de l'edifici.

És en aquest sentit, que cal considerar que la presentació de les estructures i els elements de cada una de les parts que han estat referenciades, és un breu regest de dades bàsiques de les seves característiques tipològiques i formals. Informació que ha estat ponderada en relació amb l'abast i entitat de la proposta del programa arquitectònic de reforma.

A partir dels plantejaments formulats prèviament, cal precisar que el discurs i l'exposició que aquí es recull està determinada per la realitat arquitectònica que actualment presenta aquest conjunt edificat. És per aquest motiu que s'ha considerat pertinent presentar una primera descripció general del conjunt que en aquest moment ofereix la finca i amb la identificació de les seves parts de forma genèrica. Es tracta d'una relació de les principals estructures i elements arquitectònics que conformen el conjunt edificat actual. Aquesta tasca s'ha centrat, pròpiament a l'anàlisi i descripció arquitectònica de detall de les parts i elements originals del conjunt de l'edifici, els quals han estat identificats individualment i registrats metodològicament. Aquesta aproximació permet tenir una visió de conjunt de l'obra edificada i, a la vegada, possibilita oferir una contextualització en relació amb les parts originals i amb la dinàmica que han experimentat amb els anys.

Pel que fa a la seqüència de l'evolució constructiva de l'edifici, en funció dels programes arquitectònics projectats, es presenta en un apartat específic. Facilitant, per una banda, el discurs pròpiament de la descripció arquitectònica i, per altra, el del seu desenvolupament constructiu. Aquest programa expositiu facilita l'avaluació patrimonial dels espais, parts i elements que conformen actualment el conjunt arquitectònic de l'edifici.

4.1 – L'EXTERIOR Façanes i cobertes

Tal com ja s'ha apuntat, una de les singularitats que ofereix el disseny arquitectònic de la casa Pompeu Casanovas recau en la pròpia composició de la seva volumetria. Aquesta simetria de les formes, tant en planta com en alçat, comporta no tan sols una racionalitat dels espais interiors sinó que aquesta ordenació es concep també a l'exterior. I és en aquest sentit que aquesta proposta conceptual edilícia, fa que se'n disposi de dos façanes principals; l'una vers l'exterior, on se situa l'accés des del carrer. I, l'altre a l'interior, la que s'obre al jardí i que tot i detenir caràcter privat assoleix una excel·lència compositiva.

FAÇANA CARRER

Vista general de l'estat actual que presenta el conjunt compositiu de la façana de carrer de la Casa Pompeu Casanovas.

La composició d'aquesta façana queda clarament definida a partir d'un eix vertical central, emfatitzat pel volum d'un dels cossos elevats del nivell de sota coberta. En aquest eix central a nivell de planta baixa es disposa la porta d'entrada a l'edifici, que s'obre al cancell d'entrada interior, propi d'aquestes edificacions residencials. El seu dimensionat és d'1,30 m d'amplada amb portes de doble full i resolt amb llinda plana. A banda i banda, flanquejant el portal, es disposen a tocar dos finestres de secció vertical i llinda plana que queden

enrassades amb el capcer de la porta, assolint un dimensionat considerable. El conjunt d'aquestes tres obertures guarda una simetria horitzontal que emfatitza l'esveltesa que ofereix l'eix vertical central.

Vers el costat esquerre, en aquest nivell de planta baixa, el volum de la façana del carrer presenta un cos afegit que es correspon amb el de l'atri de la façana interior. En aquest pany s'obre una finestra de dimensionat vertical, semblant a les anteriors, si bé aquesta és resolta amb una llinda d'arc carpanell. Element que presenta una reixa de fossa de barrots rectangulars amb motius compositius propis que en realcen les formes curvilínies

L'acabat del revestiment del parament exterior de la planta baixa és fet per un revestiment de morter de calç policrom amb cisellats. La decoració d'aquest revestiment, per sobre d'un sòcol llis, és resolta per franges rectangulars que recorren tota la façana reforçant les línies horitzontals de la composició. Aquest mateix motiu, bé que una mica més ressaltat, es reproduïx a les dues targes verticals que emmarquen el volum de totes les plantes de l'edifici pels laterals.

Al nivell de la planta pis, el balcó central presideix la composició. Aquest presenta la mateixa forma i dimensionat que la porta de la planta baixa i és resolt amb una llosana de planta semicircular que ressegueix una barana de forja molt elaborada. Aquesta es defineix a partir d'un motiu central lobulat amb una forma en espiral a l'interior flanquejat per formes ondulades a la que se sobreposen la seqüència de barrots de secció rectangular i helicoidals. A cada un dels laterals

d'aquesta planta es disposen de forma simètrica dos finestres de secció rectangular que queden calades per un plafonat de gelosies de ciment de motius florals.

L'acabat del revestiment del pany de la façana presenta una base d'arrebossat de morter de calç lliscat, a la que se sobreposen els motius decoratius esgrafiats. A l'ample del dimensionat del cos del cos elevat, es disposa la mateixa decoració de pany de la planta baixa, que és resolta per franges rectangulars que recorren tot aquest volum central reforçant les línies horitzontals de la composició. Motiu ornamental que en realça la volumetria d'aquesta part central coronada pel cos superior. Un fris continu recorre tota la frontal de la façana a nivell superior d'aquesta planta pis, just per sota del rafet de les cobertes laterals, on es disposen de forma equidistant tres respiralls ovalats amb una gelosia d'espina de peix.

El cos elevat defineix al nivell de la planta segona, el qual conjuntament amb cada un dels altres que es disposen als costats de la coberta, presideix el perfil del volum de la façana. En aquest pla central que vertebrava el dimensionat de la franja central de la composició de la façana s'obren dos finestres simètriques resoltes amb arc de mig punt. Un pilar de secció rectangular central modula la composició del programa decoratiu d'aquest conjunt de la part superior de la façana. El pilar és l'element que separa les obertures i és l'arrencament dels arcs i, a la vegada, a nivell inferior emmarca la part dels ampits.

Amb el tractament de l'acabat d'aquest pany de mur també és resolt el revestiment de les franges rectangulars que recorren tot aquest volum central reforçant les línies horitzontals de la composició.

Pany superior del pla de la façana del carrer on es pot apreciar el detall compositiu que defineixen el conjunt de les dos finestres que s'obren en aquest pis de sota coberta.

FAÇANA INTERIOR

Vista general de l'estat actual que presenta el conjunt compositiu de la façana interior la Casa Pompeu Casanovas, presidida per les columnes que emmarquen la porta principal.

Vers al jardí que ocupa la part de dins del sector de la finca on s'emplaça la casa principal, s'obre la façana interior. Aquesta es defineix a partir d'un doble pla, d'una part pel pany del cos adossat a mig dia de planta baixa i per l'altre per la frontal del cos central de l'edificació de la planta primera i la del pis del cos elevat de la coberta. L'estructura de la façana presenta, per tant, una composició articulada a dos nivells, que queden vertebrats per un mateix eix vertical.

A la planta baixa, el tancament del volum adossat queda avançat respecte a la vertical del cos central de l'edifici, quedant cobert per una àmplia terrassa que abasta tota la seva planta. A l'eix d'aquesta frontal inferior de la façana es disposa la composició d'un portal esvelt a *modus* d'atri. L'obertura de la porta central és de gran dimensionat, amb llinda plana i tancament de doble batent amb contrafinestres de persianes de llibret. La porta queda flanquejada per dos columnes de secció circular amb capitell dòric a cada un dels costats, sobre les que descansa la llosana de la tribuna de la terrassa. Definida per dos pilars rectangulars als extrems i una barana de barrots rectangulars. El tram superior del fust de les columnes presenta un motiu decoratiu en forma d'ondulació que atorga una estilització classicista a aquests elements.

Detall del motiu decoratiu que en forma d'ondulacions que es disposa al tram superior del fust de les columnes.

Al costat esquerre del conjunt de la porta s'obren dos finestres de secció rectangular a mitja alçada. Aquestes són força estilitzades i queden tancades amb reixa de forja amb motius decoratius circulars disposats entre els barrots rectangulars verticals. Els motius decoratius del revestiment exterior defineixen els emmarcaments d'aquestes dos obertures, així com el banc de jardí que aprofita el mur de la façana com a respall.

Pel que fa al costat dret d'aquest nivell inferior de la façana, queda ocult pel fet que es disposa el volum del cos adossat. El qual s'avança sobre el pla frontal de la façana. Els tancaments muraris d'aquesta construcció segueixen el mateix acabat de revestiments amb motius decoratius, documentats a tota la planta baixa. Així mateix, les obertures de les finestres segueixen també la mateixa tipologia formal i ornamental, pel que fa als emmarcaments. Aquest volum adossat queda també resolt amb una coberta plana, que dona continuïtat a la terrassa que s'obre a nivell del primer pis.

A nivell de planta principal, la façana presenta tres portes de gran format estilitzades, de la mateixa tipologia de la referenciada al nivell de la planta baixa. Aquestes tres obertures queden distribuïdes uniformement al pany de mur de la façana, la central a la vertical de l'eix central i les altres dues als costats. Cada una d'aquestes es correspon amb una de les estances interiors, donant sortida directament a la terrassa.

Pel que fa a l'acabat del revestiment del parament exterior es disposa la mateixa solució dels acabats decoratius al dimensionat central, restant els dos laterals amb un tractament enlluït. La composició queda coronada pel fris continu que recorre tota la frontal de la façana per sota del ràfec de les cobertes laterals, on es disposen de forma equidistant tres respiralls ovalats amb gelosia d'espina de peix

A nivell superior, el cos elevat central presenta la mateixa composició que s'ha descrit a la façana principal. Aquesta simetria dona una singular prestància a la solució de la planta de creu de la coberta holandesa de l'edifici.

Imatge de la façana interior de la Casa de Pompeu Casanova amb la terrassa que recorre la coberta plana que es disposa a nivell de la planta principal i que cobreix els volums dels cossos adossats aquesta part de l'edifici.

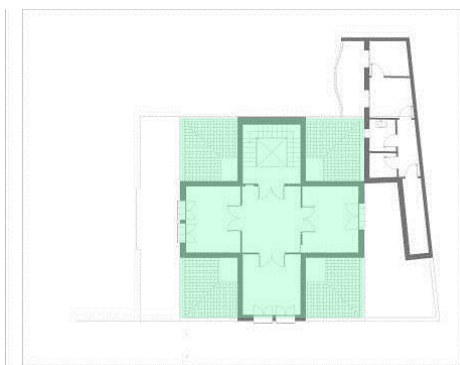
Visual de l'escaire que ofereix el cos superior de la casa principal, a nivell del pis sota coberta i les cobertes on es pot apreciar la prestància que assolixen els volums dels cossos elevats.

Els murs dels altres dos tancaments laterals de l'edifici principal queden ocults per les construccions que s'adossen i, per tant, aquest no són concebuts com a façana. Tal com ho evidencia, el fet que el cos oest del badalot no s'hi disposa cap obertura i que al de la cara nord la finestra no és doble sinó que és simple. Així mateix, els revestiments tampoc presenten cap mena de tractament ornamental. Només es localitzen els respectius respiralls ovalats amb gelosia d'espina de peix, que detenen una entitat funcional.

Detall del tancament del cos elevat oest.

COBERTES

Vista zenital que presenten la solució de les cobertes de l'edifici principal de la Casa Pompeu Casanovas, on en destaca la creueria dels volums edificats amb la teulada plegada.

La solució adoptada per a la coberta d'aquesta edificació és, sens dubte, un dels principals referents arquitectònics de la casa Pompeu Casanovas. Aquesta es defineix a partir de la planta en creu que conforma la intersecció dels dos volums edificats de la planta segona i que queden inscrita a la planta que assoleix l'edifici principal. Aquests dos volums elevats queden centrats a cada un dels frontals de l'edifici, dels que assoleixen el dimensionat d'un terç i són resolts amb coberta holandesa de doble vessant amb el carener perpendicular a la façana. Punt on es disposa una doble arista de trencament davanter, que queda coronada per peça ceràmica amb forma de bola. Aquesta composició arquitectònica es repeteix a cada un del costat de l'edifici, disposició que sols s'altera al cos oest, on a cada vessant de la teulada es disposa una lluerna que dona llum a la caixa d'escala principal. Espai que ocupa a l'interior de l'edifici aquesta estructura. Així mateix, l'abast d'aquesta tipologia constructiva que ofereix la coberta d'aquests dos volums també es fa palesa a l'interior de les corresponents estances que aquests conformen. Fent-se notòria també a l'interior la tipologia de la coberta holandesa, pel fet que el trencament dels escaires del sostre d'aquestes habitacions també presenta el característic plec d'aquesta mena de cobertes.

Vista de dos de les estances que conformen els volums dels cossos edificats del nivell de pla planta segona que són resoltes amb teulada holandesa i que reproduïxen el plegament lateral que comporta la teulada a doble vessant.

D'una banda, als quadrants que inscriuen les cantonades, es disposa una teulada de doble vessant amb el carener en pendent i amb el punt més elevat vers l'interior de l'edifici. Alineació que es prolonga en l'encreuament de les vessants de les cobertes dels cossos edificats, conformant una aspa que té la seva intersecció al punt central del quadrat que dibuixa la planta de l'edifici.

Vista aèria del conjunt de la coberta de l'edifici principal on es posa manifest la singular rellevància que assoleix la solució arquitectònica adoptada.

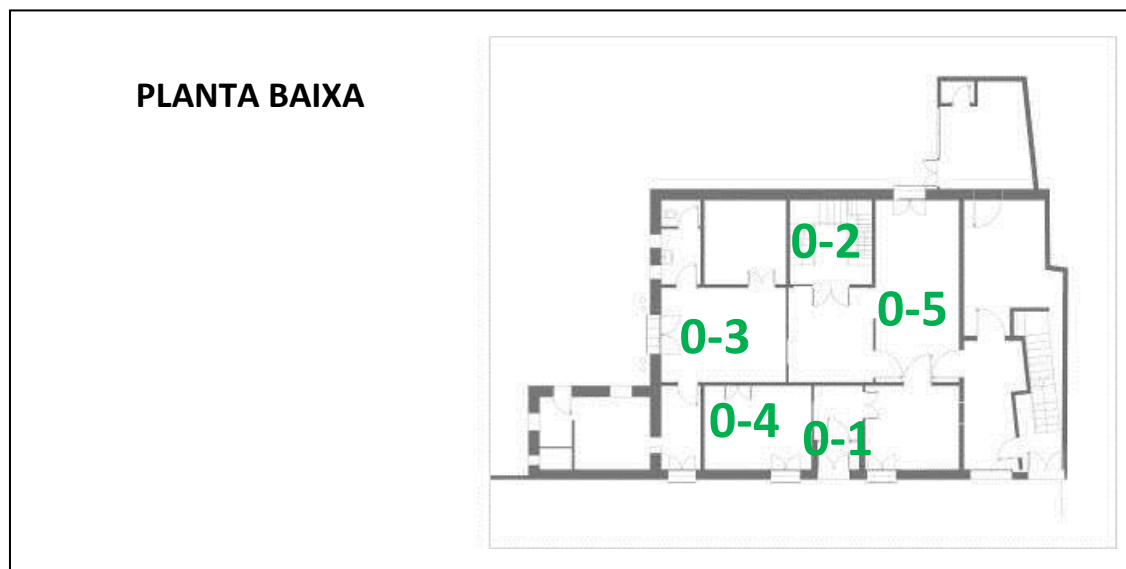
4.2 - L'INTERIOR Plantes, espais i elements

A l'hora de presentar la distribució interior que presenta l'edifici principal de la Casa Pompeu Casanova s'ha establert a partir de l'estructuració de cada un dels nivells de les plantes. A continuació es presenta una relació de les principals parts i elements de cada una de les estances i dependències de l'edifici, proposta que permet copsar la singularitat de cada un dels elements referenciats i, a la vegada, disposar d'una visió de conjunt dels diversos espais, cossos i plantes en què s'articula l'interior de la casa principal.

Amb aquesta finalitat s'han concebut unes fitxes individualitzades de cada un dels espais més rellevants, on es presenten els principals aspectes arquitectònics de cada un d'ells. Tenint en compte els elements més singulars o rellevants de cada un d'aquests espais s'ha considerat presentar una breu ressenya descriptiva. Aquesta informació permet disposar d'una contextualització de les característiques tipològiques i formals pròpies de l'element. Tot i tractar-se d'un document informatiu, aquestes observacions permeten disposar d'una primera valoració patrimonial de l'element, així com del conjunt de què formen part.

Per tal de facilitar l'exposició, s'ha seguit el mateix ordre de les plantes de cada un dels cossos, alhora que també s'identifiquen individualment les estances segons el nomenclàtor del mateix projecte arquitectònic de l'any 1918 i de la quotidianitat de la vida domèstica al llarg del temps. A tal efecte es presenta una identificació numeral de cada una de les estances i espais que es localitzen a cada planta de l'edifici. Aquesta identificació és la que s'ha emprat en la presentació de l'estudi d'aquests àmbits i que se segueix en cada un dels apartats del present document.

La relació d'espais que aquí es recull està presentada en un marc general per plantes i espais, detallant-se una descripció gràfica dels elements arquitectònics més rellevants i singulars que es localitzen o els componen. Amb tot, també es recull un quadre específic seriat de la diversitat formal d'elements específics, com són els paviments i el cel ras, permetent així disposar d'una visió de conjunt de les tipologies emprades i la seva identificació, espai per espai. Dades que no sols han estat tingudes en consideració per a l'estudi històric arquitectònic de l'edifici, sinó que aquest quadre de tipològiques formals també ha estat tingut en consideració en la proposta arquitectònica de reforma i rehabilitació de la Casa Pompeu Casanovas.

És en aquesta planta de l'edifici on es localitzen bona part de les estances i dependències més rellevant de l'immoble. Tant les que detenen un ús domèstic com les de caràcter febril. Així mateix, també és, per tant, en aquesta planta on s'ha preservat un dels conjunts i elements arquitectònics més singulars. Amb la finalitat de detallar les principals característiques tipològiques i formals d'aquest conjunt i elements, es fa el següent recull. Amb tot, en primera instància es fa una menció d'aquells espais i elements que en destaquen de forma explícita, ja sigui per la seva entitat artística individual o per conformar un conjunt singular.

Cada una de les estances d'aquesta planta presenta un tractament diferencial tant als paviments hidràulics del terra com a l'acabat dels motius decoratius dels emmarcaments perimetrals del sostre. El qual, tot i no ser gens ostentosos ofereixen un tractament específic que denota un gust pels acabats formals de les estances.

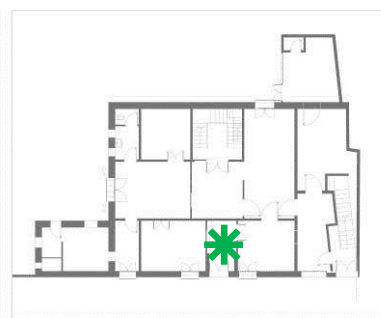
Aquesta planta obeeix a un plantejament d'usos definits per tal de compaginar la funcionalitat pròpia de l'activitat febril amb la domèstica. La crugia central, on s'obre la porta principal d'accés a l'edifici, fa de distribuïdor entre les dependències associades al taller, que se situen al costat dret, confrontant amb el mateix edifici del taller. D'altra banda, al costat esquerre de la planta s'emplacen les estances domèstiques, com són la Sala Menjador, la Sala de visites, el cosidor i la cuina. Restant aquestes obertes al jardí interior.

Cal tenir constància de l'existència d'un nivell semisoterrani, on es disposa la caldera i al qual es té accés per sota escala de la caixa d'escala principal. Aquest nivell disposa d'un finestral superior que permet l'entrada del carbó directament des del jardí.

CANCELL D'ENTRADA - Planta Baixa

0-1

El cancell d'entrada és una de les parts més emblemàtiques de la finca, el qual està resolt amb tota mena d'elements de singular rellevància formal i decorativa. Des de la mateixa fusteria de la porta interior, l'arrambador ceràmic, els acabats de murs i paviments, així com els detalls ornamentals.

Porta principal de fusta amb el full central amb casetons de vidre gravat.

Detall tarja de vidre serigrafat amb les inicials P.C.

El conjunt d'aquest espai que conforma el cancell de l'entrada, presenta una unitat compositiva singular. Tant pel treball de fusteria de la porta, articulats pel joc que s'estableix entre els cassetons del full de la porta i el de les targetes laterals com pels motius decoratius florals que ofereix el plafonat de l'arrambador, amb una paleta cromàtica definida a partir de tons blau cel sobre fons blancs.

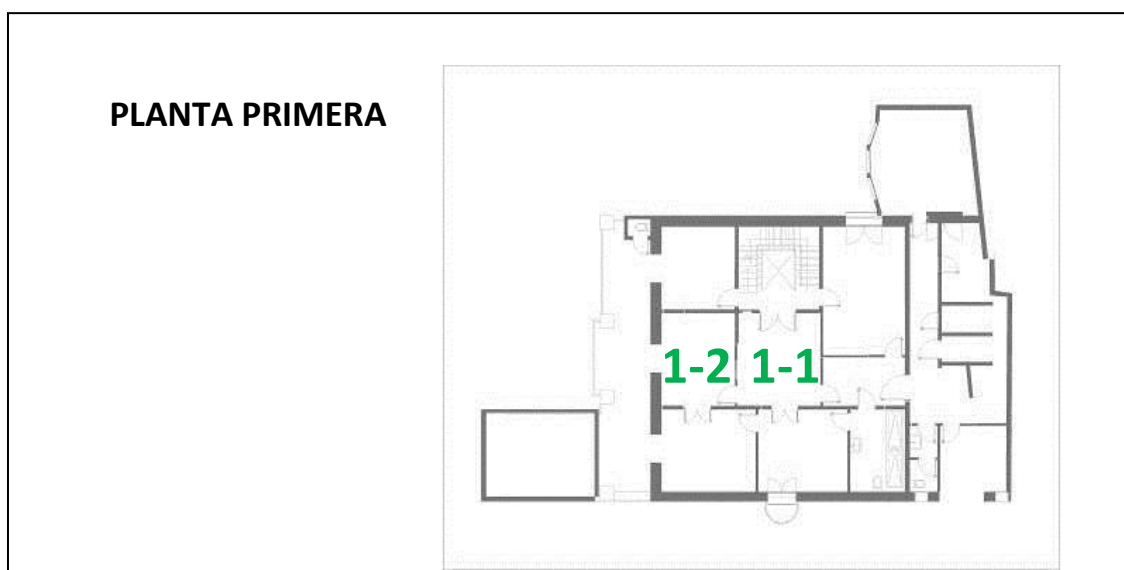

Plafonat de l'arrambador de ceràmica

ESCALA PRINCIPAL	0-2
<p>La caixa d'escala queda emmarcada per una porta amb un plafonat vidrat que s'obre al vestíbul central de l'entrada. L'escala és de tres trams que es desenvolupa en tot l'espai que defineix un dels cossos en què s'articula l'interior de l'edifici.</p>	
 <p>Detall del pilar d'arrencada de la barana.</p>	 <p>Vista zenital del desenvolupament dels trams de la caixa d'escala</p> <p>L'arrambador marmori repeteix un motiu decoratiu d'un medalló de motius vegetals i formes geomètriques, propi de l'estètica noucentista.</p>
<p>L'element més singular i rellevant del conjunt és el que ofereix l'esvelt pilar de l'arrencament de l'escala. Aquest és definit en dos trams, l'inferior conformat per un ramell de barrots que es correspon amb l'alçat de la barana i un de superior que s'alça amb un plegat de barrots roscats i que queda coronat per un globus de llum esfèric d'opalina. Conjunt que queda ornamentat per tres sanefes circulars amb flors modernistes. Els barrots de l'escala s'alternen els de secció rectangular amb motiu roscat central amb els helicoidals.</p>	

SALA - MENJADOR - Planta Baixa	0-3
<p>Una de les estances principals de la casa és la Sala – Menjador, que ocupa un espai preminent de la crugia central i que té accés directe al jardí interior a través de la porta principal de la façana de migdia.</p>	
 <p>Vista general del conjunt de l'estança, amb la porta d'accés directe al jardí interior.</p>	
<p>En ser una de les estances més notòries de l'edifici aquesta estança gaudeix d'un seguit d'elements arquitectònics que emfatitzen la seva rellevància social. En aquest sentit, cal destacar l'entitat de l'arrambador de plànols ceràmics esmaltats, els motius decoratius del paviment, així com l'emmarcament del sostre i les característiques formals de la fusteria.</p>	 <p>Diverses Visuals de la sala.</p>

DESPATX OFICINA	0-4
<p>Tot i tractar-se d'una estança associada a l'activitat productiva de l'edifici, per la seva funcionalitat específica pròia de la gestió comercial aquesta estança ofereix un seguit d'elements que en posen de rellevància la seva notorietat. Com és d'una banda el paviment i més específicament l'entitat que n'assoleixen les portes d'accés.</p>	
 <p>Vista de l'estança que ocupa l'espai de l'oficina del despatx.</p>	 <p>Porta amb plafonat vidrat d'accés a l'oficina des de l'avantsala contigua.</p>
 <p>Porta d'accés a la sala de mostres.</p>	 <p>Porta d'accés a l'oficina des del vestíbul..</p>

Aquesta nivell esdevé la planta principal de l'edifici i les on es disposen les estances de caràcter personal de la família; la sala d'estar i les habitacions. Al desembarcament de la caixa d'escala s'obre un portal amb plafonat vidrat que dona accés a un rebedor central de la planta, des del qual també es dona accés a la planta de l'habitatge del cos adossat del taller i habitatge.

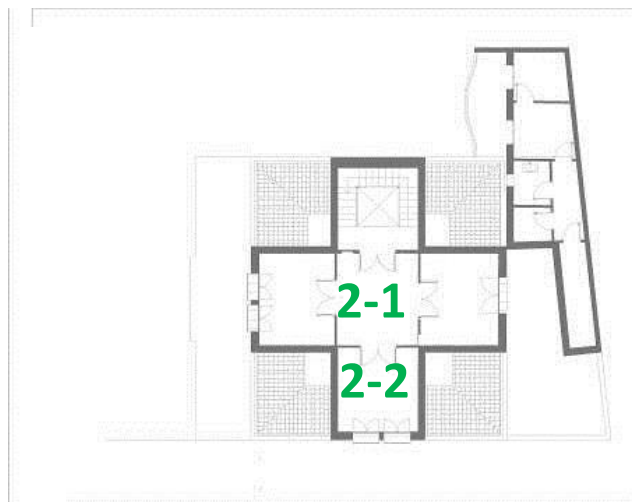
Les habitacions són destinades a dormitoris, on es disposa un lavabo de paret, mentre que el dormitori principal disposa d'una cambra de bany particular.

Els acabats de les estances són de línies formals senzilles, destacant-se, en especial el tractament dels paviments, que són de mosaic hidràulic i presenten un tractament decoratiu diferenciat per a cada una de les estances. Els tancaments de les fusteries de les obertures exteriors i, en menor mesura les de les portes interiors, tenen una entitat de consideració. Cal també destacar que les solucions del sostre no presenten un acabat diferenciat en cap de les estances d'aquesta planta, on s'ha optat pel tractament llis sense decoració.

REBEDOR	1-1
<p>L'espai que ocupa aquest espai fa de distribuïdor de la planta principal i n'és l'avantsala de les estances privades de la família i, tot i la seva privacitat també s'ha de considerar com una estança compartida i, per tant, se li dispensa uns acabats més remarcables.</p>	
 <p>Portal amb plafonat vidrat que s'obre al replà de l'escala.</p>	 <p>Vista general.</p>
<p>D'entre els aspectes que s'haurien de remarcar d'aquest espai serien el tractament que presenten les fusteries de les obertures. D'una banda, el caràcter noble de la seva composició i, de l'altra l'ús de les targes superiors de vidre que li proporcionen una entrada de llum addicional. Tan necessària per a un espai interior d'aquestes característiques.</p>	

DORMITORIS	1-2
<p>A la planta primera s'hi disposen els dormitoris de l'habitatge, els quals tots obren porta al rebedor central de la planta o a la caixa d'escala i disposen de ventilació directe a l'exterior i lavabo de paret.</p>	
 <p>Vista d'un dels dormitoris de la planta primera.</p>	 <p>Detall de les fusteries de les portes d'un dels dormitoris de la planta primera.</p>
<p>Pel que fa als acabats constructius el tractament general d'aquestes estances és acurat en les formes, tant dels paviments, diferents a cada una de les habitacions, com la de les fusteries. Amb tot, no assoleix la rellevància que detenen els espais de la planta baixa. S'ha de considerar, que la funcionalitat dels espais és el valor predominant a l'hora de resoldre l'etilisme de la planta. Cuidant-se els detalls però sense exuberàncies.</p>	 <p>Vista de tres dormitoris amb el lavabo de paret corresponent</p>

PLANTA SEGONA

Aquesta planta, identificada genèricament com a Golfes, és on es disposen un seguit d'estances d'ús polivalent. Amb tot, cada una d'aquestes habitacions està perfectament condicionada, el tractament dels acabats i dels elements decoratius està tractat per igual a cada una d'elles. Motiu pel qual totes presenten els mateixos elements arquitectònics tant de paviments com de fusteries o del revestiment parietal.

Cal destacar, un cop més, que és la solució constructiva adoptada a la coberta la que ofereix una ambientació singular a aquestes estances. Aquests espais queden caracteritzats pels plegaments laterals del sostre que es conforma pel tipus constructiu de la coberta.

REBEDOR	2-1
<p>La singularitat constructiva fa que les estances d'aquesta planta golfes tinguin una versemblança arquitectònica peculiar. Es tracta d'un espai tancat on obren porta totes i cada una de les estances d'aquesta planta.</p>	
 <p>Detall d'una de les portes del rebedor.</p>	 <p>Vista frontal del portal vidriat d'accés des de la caixa de l'escala principal.</p> <p>Detall dels motius decoratius d'un dels protectors de radiador.</p>
<p>Bé que es tracta d'un espai que deté una funció molt determinada i que no ofereix moltes possibilitats arquitectòniques, per la seva conformació estructural deté un cert interès. Motivat aquest per ser el lloc d'intersecció dels dos volums edificats d'aquesta planta i conformar l'espai sobre el qual s'aixeca el vèrtex de la coberta. Alhora que esdevé un paradigma del que ha de ser un distribuïdor d'una planta golfes; un espai de fàcil accés i funcional.</p>	

ESTANÇA	2-2
<p>Els quatre espais que conformen l'encreuament dels volums d'aquesta planta segona creen cinc estances de planta quadrada d'uns 12 m2 cada una. D'aquestes, 3 són estances confinades amb obertura a l'exterior i porta d'accés de doble full que dona al rebedor.</p>	
 <p>Imatges de la doble porta d'accés a una de les estances de les golfes.</p>	 <p>Detall del plegament que presenta el sostre de les estances.</p>
<p>És propi remarcar el caràcter funcional que el programa arquitectònic estableix per aquest nivell de sota coberta. No és agosarat creure que és la pròpia funcionalitat que es vol disposar per aquesta planta golfa, la que en determina l'estructura formal de la coberta. Solució que, en si mateixa, posa de rellevància la intencionalitat del projecte arquitectònic i, a la vegada, la mestria del seu autor.</p>	 <p>Conjunt de les dos finestre que s'obren a l'exterior.</p>

4.3 –ELEMENTS COSNTRUCTIUS

El registre documental de l'obra arquitectònica de la Casa Pompeu Casanova també ha comportat un recull de les tècniques i solucions constructives emprades, especialment pel que fa als acabats i els tractaments de les parts i espais de l'edifici. Amb aquesta voluntat, en aquest apartat en presenten agrupats per pràctiques o tècniques els principals referents constructius documentats.

VITRALLS

En Josep Renom i Costa va ser un arquitecte motivat per les arts auxiliars de l'arquitectura, i en aquest, sentit cal considerar que un dels principals exponents d'aquestes inquietuds es posa de manifest a la Casa Pompeu Casanovas en el tractament en la caixa d'escala. On no tan sols vetlla per un acurat treball de serralleria de la façana sinó que culmina aquesta estructura amb un gran vitrall zenital.

Vitrall que es disposa al capdamunt de la caixa d'escala principal de l'edifici de la Casa Pompeu Casanovas.

REVESTIMENTS MURARIS

L'actual aparença i condicionament que presenten la major part de les estances, dependències i espais de l'edifici, és fruit de l'esdevenir de les successives reformes que ha experimentat l'edifici en el decurs dels anys. Aquest fet fa difícil, a simple vista, apreciar la tipologia formal dels tractaments dels revestiments parietals originals. Inclús, és difícil poder constatar si aquests encara es preserven. Amb tot, de forma puntual s'ha pogut identificar una varietat tipològica i formal d'aquests elements. Tot i no ser sistemàtica a totes les estances sí que en permet fer una valoració genèrica. Aquesta estimació, tal com ja s'ha anunciat, caldrà completar en fase d'execució del procés de restauració d'aquest tipus d'elements del conjunt de l'edifici.

És en base aquests factors que a continuació se'n presenta una mostra dels diferents exemples documentats fins al moment. Repertori que, si més no, il·lustra la realitat de les tècniques emprades en el marc dels successius projectes arquitectònics.

Mostra dels acabats que presenten els revestiments exteriors de l'edifici principal on predomina l'arrebossat llis i el que presenta una decoració incisa de franges horitzontals amb emmarcament de les obertures constructives. Estat actual que presenta el conjunt compositiu de la façana de carrer de la Casa Pompeu Casanovas.

REVESTIMENTS I ACABATS INTERIORS

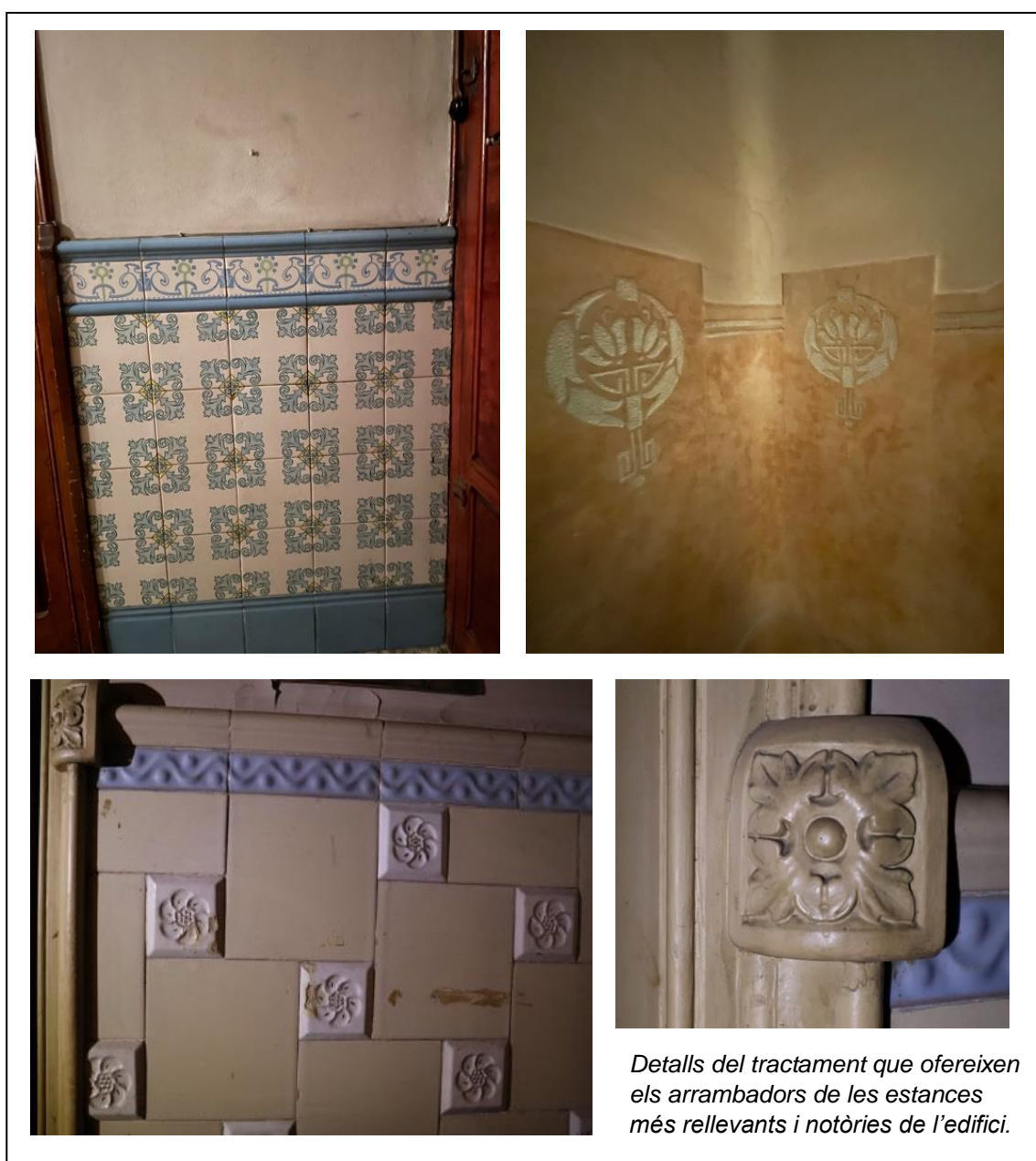
El tractament dels acabats de les parets interiors de l'edifici es resolen de diverses formes. Amb tot, es pot generalitzar que la tècnica emprada per a les estances domèstiques de la planta baixa i el primer pis és la del paper pintat. En aquest sentit, l'empaperat de les principals estances ofereix un tractament diferenciat a cada una de les dependències, en funció del seu ús. Així, a les habitacions del pis sota coberta aquestes estan pintades, igual que les dependències del taller de la planta baixa. Cal destacar, que la cuina, les cambres de bany i els serveis estan enrajolats amb ceràmica. Mentre que les parts de les habitacions on es localitza el lavabo de paret, també ofereix un pany pintat.

Imatges de les diverses tècniques que ofereixen els acabats de les parets de les estances de l'edifici. Com són el paper pintat, l'enrajolat i el pintat.

ARRAMBADORS I ELEMENTS ORNAMENTALS

L'acabat de tres dels espais més rellevants de l'edifici, com són el cancell de l'entrada, la caixa d'escala i el menjador o sala principal, ha estat condicionat amb un arrambador. Cada un d'aquests ha estat resolt amb tècniques diferents, com és el del revestiment ceràmic esmaltat i el revestiment marmori amb medalló esgrafiati decoratiu. Cada un d'aquests arrambadors, amb els motius ornamentals que els hi són propis, conformen un acurat tractament dels paraments d'aquestes estances, que evidència la seva notorietat.

Detalls del tractament que ofereixen els arrambadors de les estances més rellevants i notòries de l'edifici.

FUSTERIA

Pel que fa a les fusteries aquestes presenten una diversitat tipològica i formes diverses. Predominant els materials i els acabats de millor qualitat a les principals estances de la casa. És en aquest sentit, que a nivell de la planta baixa és on més se'n localitzen. D'entre les quals en destaca especialment la de la porta d'entrada. Espai on la porta presenta un plafonat vidrat a la part central molt acurat. Així mateix, les fusteries de la caixa d'escala també ofereixen un targes i plafons de vidrat per donar llum a aquesta estructura. Les fusteries dels tancaments de les obertures exteriors són resoltes amb porticons a les finestres i amb contrafinestres de persianes de llibret de doble batent. Bona part de la fusteria deté una entitat pròpia, i, per tant, la consideració d'aquests elements és, tenint en compte els períodes històrics que ens ocupen, un factor a tenir present, per la singularitat de les solucions adoptades.

CEL RAS I MOTLLURES

Altres elements constructius de caire ornamental que posa de manifest la prestància que assoleix l'estança on s'aplica, és el cel ras i les motllures decoratives. Així doncs, en aquest sentit les estances que presenten aquest tractament de la trobada de la paret amb el sostre, es localitzen tan sols a la planta baixa. Nivell on gairebé a tots els espais d'ús domèstic es localitza aquesta solució ornamental. Amb tot, és en funció de la seva singularitat que aquest element està més o menys estilitzant. Sent a la sala menjador i a la sala d'estar on més elaborats estan.

D'altra banda, a les plantes pis les estances no presenten aquest element decoratiu i el tractament d'aquestes parts és resolt de forma senzilla amb un acabat llis de forma còncava.

SERRALLERIA

Sens dubte, un altre dels elements que deté una singular rellevància formal i estilística són els elements de serralleria. En aquest sentit, en destaquen els que presenten les obertures de la façana principal i la de l'interior, on els reixats ofereixen uns motius decoratius on predominen les formes curvilínies. Destacant-se el de la barana del balcó, on tot aquest programa ornamental és més elaborat.

Amb tot, menció especial mereix la serralleria associada a l'escala principal, on tant el treball dels barrots de la barana com el de l'element del pilar d'arrancada ofereixen una composició estilitzada a partir del joc i l'alternança dels barrots rectangulars amb helicoidals.

PAVIMENTS

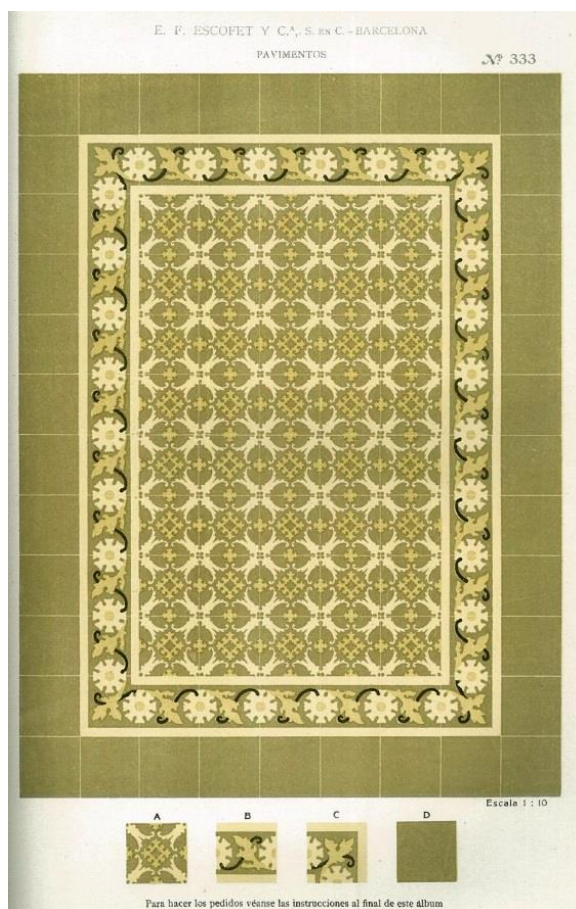
Sens dubte, aquest tipus d'elements arquitectònics són els que de forma sistemàtica es preserven a quasi totes les estances de les diverses plantes de l'edifici. La seva varietat compositiva esdevé a la vegada una de les mostres més rellevants del gust arquitectònic en la concepció individualitzada de cada un dels espais de l'edifici.

És per aquest motiu i tenint en compte la voluntat de recuperar la singularitat patrimonial íntegra de diverses estances de l'edifici, així com contemplar, en la mesura del possible, la seva preservació que s'ha considerat el seu estudi sistemàtic. Amb aquesta finalitat s'ha compost un quadre on s'identifiquen i detallen cada un d'aquests elements. El format d'aquesta presentació permet, per una banda, facilitar la presentació de la informació del seu estudi, i per l'altra processar les dades perceptives per a la seva recuperació en el marc del projecte de reforma.

Habitació de la planta primera de la Casa Pompeu Casanovas.

Fitxa mostrari del Catàleg de E.F. Escofet i Cia, patró núm. 333. (1913)

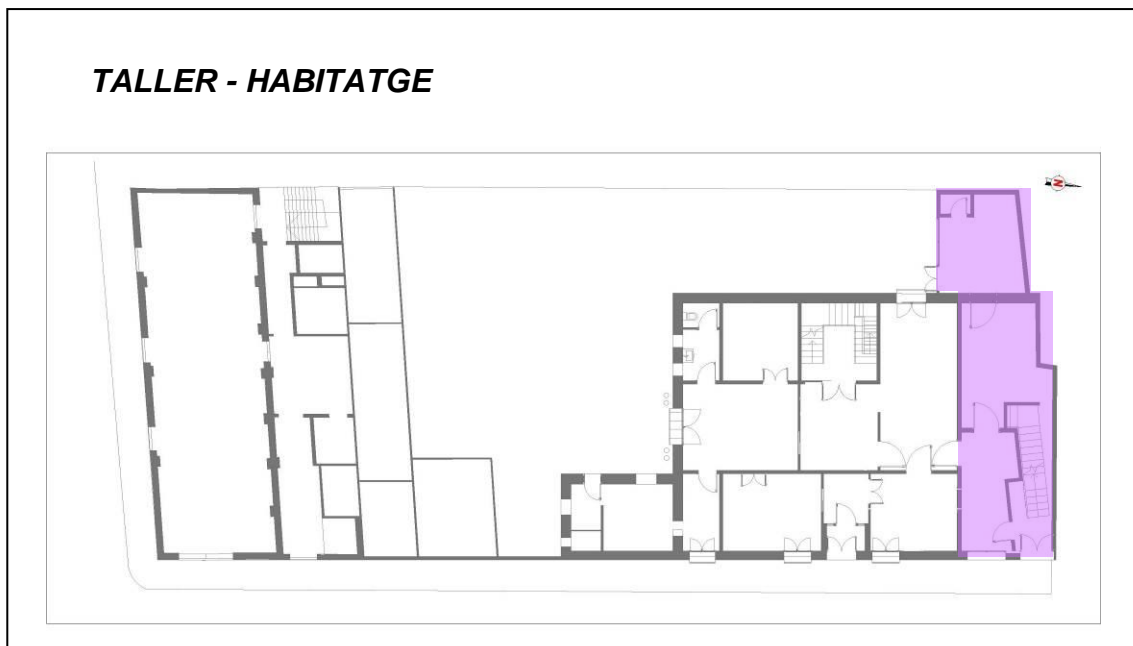
Ref.	Dependència	imatge
<p>PV-01</p>	<p><u>Planta baixa – Cancell d'entrada i Vestíbul</u> Mosaic hidràulic realitzat amb peces quadrades. Una sola peça decorada es va repetint formant la decoració del paviment. Ornada d'un motiu floral amb quatre pètals i quatre pistils en dues tonalitats de gris, just en la intersecció les tonalitats de gris s'intercanvien. El fons és blanc.</p> <p>Autor: model present al catàleg del Fabricant Escofet, Tejera y Cia. 1896, patró núm. 267 i en d'altres catàlegs posteriors com E.F. Escofet y Cia, Àlbum núm. 7, 1913, patró núm. 339.</p>	
<p>PV-02</p>	<p><u>Planta baixa – Sala menjador</u> Mosaic hidràulic realitzat amb peces quadrades. El dibuix es forma amb la unió de quatre rajoles on es representa una flor blanca de quatre pètals amb el centre vermell i quatre flors de color ocre. Tot sobre un fons de color taronja clar. La banda/sanefa està emmarcada amb el mateix color vermell i ornamentada amb formes semicircular que tenen els mateixos colors que el paviment de rajoles.</p> <p>Autor: model present al catàleg del fabricant núm. 13 de E.F. Escofet i Cia. 1916, patró núm. 384.</p>	
<p>PV-03</p>	<p><u>Planta baixa – Despatx</u> Mosaic hidràulic realitzat amb peces quadrades decorades amb una flor de color gris amb el centre blanc sobre fons blanc, motiu que es va repetint.</p> <p>Autor: model present a diferents catàlegs de l'època, com el d'Orsolà, Solà y Cia, 1898, patró núm. 353 o A. Coll, patró núm. 125 o el de E. F. Escofet y CIA de 1912 Àlbum núm. 8 amb el patró núm. 310.</p>	
<p>PV-04</p>	<p><u>Planta segona – Estances</u> Es tracta d'un paviment de rajoles de ceràmica realitzat amb peces de forma octogonal irregular de color blanc combinades amb peces quadrades de color blau a les cantonades.</p> <p>Autor: fabricants varis realitzaven aquest motiu en mosaic hidràulic, Jaume Aloy patró núm. 72</p>	

Ref.	Dependència	imatge
<p>PV-05</p>	<p><u>Planta primera – Rebedor</u></p> <p>Mosaic hidràulic realitzat amb peces quadrades. La decoració està present als quatre costats, concretament al centre de cadascú on destaca una forma arrodonida que sobresurt en direcció al centre de cada peça. Motiu ornamental que també es pot apreciar a l'orla.</p> <p>Autor: model present a diferents catàlegs del fabricant Escofet com Escofet, Tejera y Cia patró núm. 332 o E.F. Escofet y Cia, Àlbum núm.7, 1913, patró núm. 322.</p>	
<p>PV-06</p>	<p><u>Planta primera – Sala d'estar</u></p> <p>Mosaic hidràulic realitzat amb peces quadrades. Una sola peça decorada es va repetint formant la decoració del paviment. El conjunt forma una successió de creus amb braços ornats d'elements vegetals de color blanc. Es completa el patró amb cercles just a la intersecció de les peces quadriculades. Tot sobre un fons gris.</p> <p>Autors: patró present al catàleg d'Escofet, patró núm. 420.</p>	
<p>PV-07</p>	<p><u>Planta primera - Habitació</u></p> <p>Mosaic hidràulic realitzat amb peces quadrades. Una sola peça decorada es va repetint formant la decoració del paviment. Representa un estel o una flor de color gris clar sobre un fons gris més fosc. Els estels queden units per semicercles de color blanc. La banda o sanefa està formada per una successió de flors (margarides) i fulles a mode d'orla de color clar sobre fons gris fosc. La faixa és de color fosc.</p> <p>Autor: patró present al catàleg de E.F. Escofet i Cia, patró núm. 333.</p>	
<p>PV-08</p>	<p><u>Planta primera - Habitació</u></p> <p>Mosaic hidràulic realitzat amb peces quadrades. Una sola peça decorada es va repetint formant la decoració del paviment. Representa una figura d'aspes o molinet de color gris sobre un fons blanc. Les aspes queden unides en combinar les peces. La banda o sanefa està formada per una successió de peces de motius geomètrics emmarcades per una franja de color rogenc. La faixa és de color gris.</p> <p>Autor: patró present, entre d'altres, al catàleg d'Orsolà, Solà i, patró núm. 681.</p>	

4.4 –ALTRES EDIFICACIONS I CONSTRUCCIONS

El sector que ha estat referenciat com Casa Familiar està conformat per un seguit d'edificacions i construccions que es relacionen amb l'edifici principal de la finca, la casa residencial de la família de Pompeu Casanova. Es tracta d'un seguit d'edificacions que envolten aquest edifici i que han estat identificades amb la voluntat d'establir la seva entitat arquitectònica i, a la vegada constatar la seva identitat constructiva i funcional. Amb aquest propòsit en aquest apartat es presenta una aproximació a la realitat constructiva de cada una d'elles, fent-se ressò també del seu context històric i social.

TALLER - HABITATGE

Aquesta edificació deté una unitat constructiva pròpia, bé que està integrada a l'edifici principal. La seva articulació es defineix sobre una planta rectangular que es disposa al lateral dret de la parcel·la de la finca. La distribució interior la conforma la sala de mostres, el magatzem i taller cosidor de saques a la planta baixa, restant a les plantes superiors habilitades com habitatge familiar.

EL COS ANNEX

Amb una superfície d'uns 20 m² aquest cos queda adossat a la façana de migdia de l'edifici principal. Aquest s'hi disposen les dependències de servei de la planta baixa, assolint una funció de servei, que en justifica l'alteració compositiva d'aquesta planta. I que d'altra banda s'obre al pati interior.

CONSTRUCCIONS AUXILIARS

Vers el costat meridional del pati enjardinat s'hi disposen un seguit de construccions de planta baixa amb coberta de teula amb vessant simple cap a l'interior. Es tracta d'un seguit de dependències auxiliars de l'activitat productiva vinculada al taller. Aquestes ofereixen una clara seqüència constructiva, de la que en destaca el cobert que s'avança al cos originari d'aquestes construccions auxiliars.

JARDÍ - PATÍ

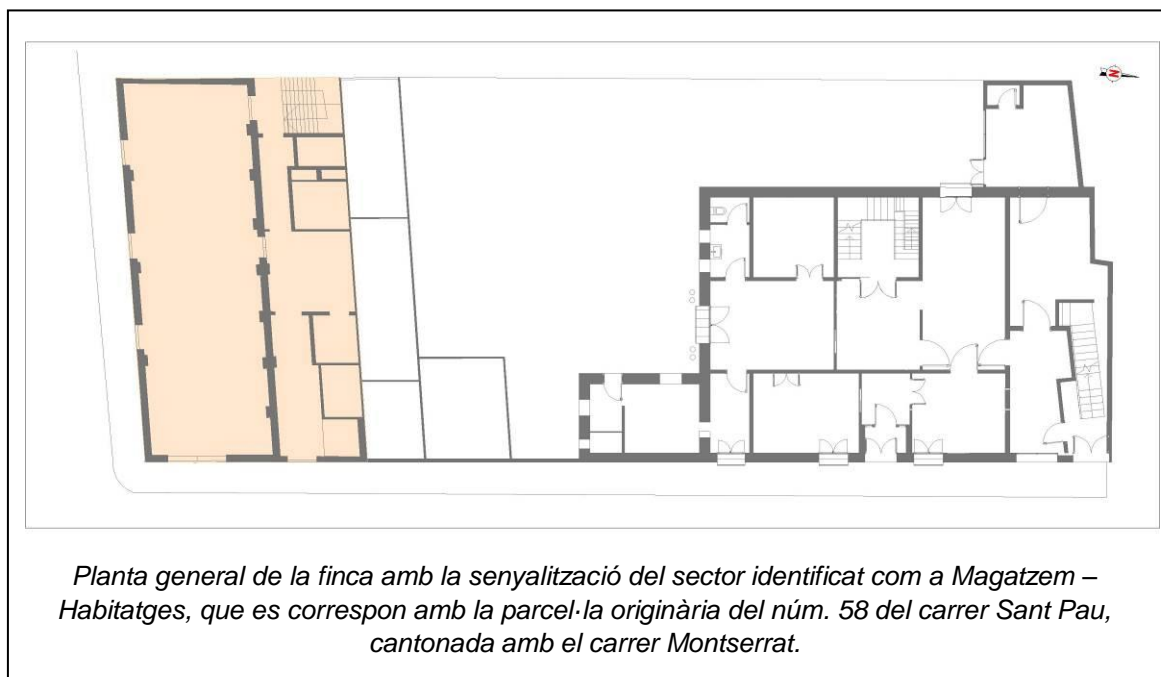
La part interior de la finca l'ocupa un pati enjardinat amb una superfície d'uns 200 m². Aquest espai deté una massa vegetal i arbòria de consideració i on es disposen diversos elements que són propis dels jardins. Com és un banc de pedra, els parterres i una singular i fastuosa font de rocalla. A la vegada, aquest mateix espai disposa d'una part diàfana que serveix de pati de maniobres a les dependències auxiliars de l'àrea de manufactura.

5 – MAGATZEM

A la finca objecte del present estudi històric arquitectònic, tal com ja ha estat exposat, s'hi han identificat dos sectors, els quals han estat clarament diferenciats en funció del seu origen parcel·lari, la seva evolució constructiva així com en relació amb l'ús i les activitats i que s'hi han anat desenvolupant al llarg dels anys.

L'aparença actual, que aquesta construcció presenta, és fruit del programa de la reforma arquitectònica realitzada l'any 1872. Moment a partir del qual es va anar transformant i reformant fins a assolir l'aparença que deté actualment. És en aquest sentit, que s'ha de considerar aquest conjunt edilici com el resultat d'un procés constructiu que s'ha portat a terme en fases successives, en funció de les pròpies necessitats que es requerien, fins que s'arribarà a conformar el volum edificat actual. Aquest programa constructiu es defineix, d'una banda, en relació amb l'edifici longitudinal i per l'altra amb les parts construïdes al pati septentrional que originàriament disposava la finca. Espai, on es condicionaren diverses estances de servei.

El sector referenciat com Magatzem es correspon amb una edificació conformada per un volum principal de 16,50 m de llarg per 5,80 m d'amplada, que ofereix una divisió interior articulada a partir de dos plantes. Una planta baixa de doble alçada i una planta pis. L'accés al pis es fa per una escala de dues vingudes amb replà, que avui dia ja no es conserva. L'edifici presenta una coberta de teula a doble vessant amb el carener paral·lel al tancament longitudinal.

Alçat de la façana del carrer Montserrat, amb la composició definida pels eixos verticals de les obertures dels diversos.

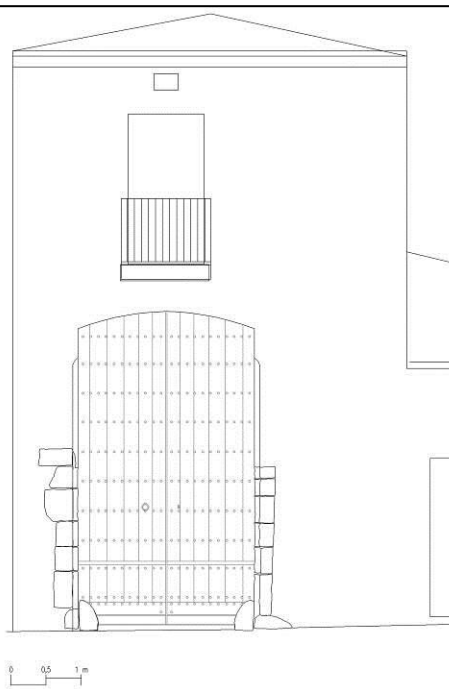

Façana del carrer Sant Pau amb l'esvelta portalada d'accés.

Pel que fa a la façana principal, aquesta s'obre al carrer Sant Pau, on es disposa una gran portalada esvelta de doble alçat i portes de doble batent, que està resolta amb arc rebaixat i brancals de pedra tallada, ben carejada. Al nivell de la planta pis s'obre un balcó de secció rectangular amb llinda plana, amb una barana de ferro de barrots rectangulars amb motius ornamentals de perfil corbat.

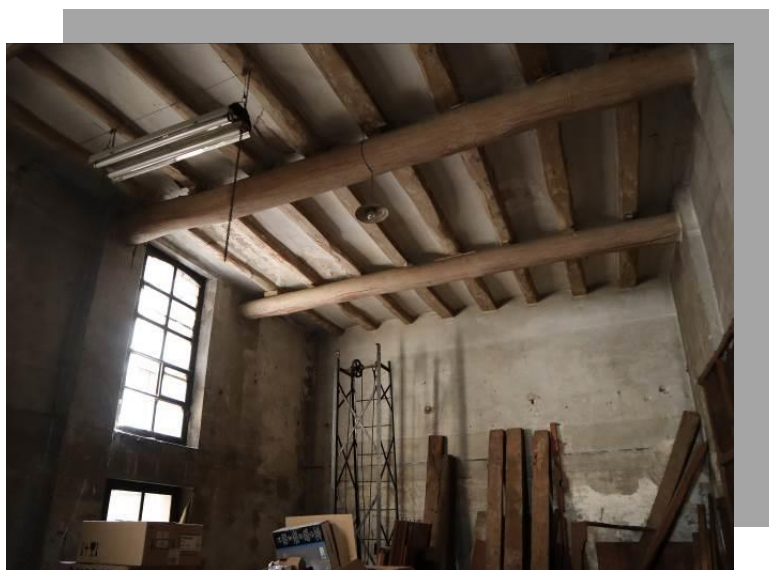
Portalada d'accés al magatzem.

La façana longitudinal queda alineada al carrer Montserrat i ofereix una composició pautada per les obertures dels diversos nivells, les quals queden agrupades en dos trams diferenciats. Al tram de ponent les obertures queden vertebrades per dos eixos verticals on s'obren dos finestres reixades a l'alçada del primer nivell que es corresponen amb dos balcons al nivell superior. D'altra banda, al tram est, tan sols es defineix un eix vertical, al qual s'obre un finestral al primer nivell i un segon finestral al nivell de la planta pis, actualment paredat. El coronament del mur de tancament és resolt amb una cornisa motllurada que transcorre longitudinalment per sobre de la cota on es disposen tres respiralls ceràmics amb gelosia.

Els murs de tancament presenten a la cara interior uns pilars de maó massís disposats de forma equidistant el llarg de la nau de l'edifici, sobre el que descansa l'embigat de la forja de la planta pis així com, a l'alçada corresponent, els de la coberta. Aquesta modulació és la que defineix les obertures a cada una de les plantes, documentant-se algunes finestres, actualment cegades, vers l'antic pati interior de la finca, espai que actualment està parcialment construït per les edificacions de servei annexes.

La distribució interior d'aquest edifici es caracteritza per presentar un ampli espai diàfan a nivell de la planta baixa, on encara es poden apreciar l'estructura d'un altell, emprada per l'emmagatzematge. Pel que fa a la distribució interior de la planta pis, a l'hora de l'elaboració del present estudi, no s'hi ha pogut accedir per no conservar-se l'escala d'accés a aquest nivell superior.

Imatges de diverses dependències i àmbits del conjunt edificat identificat com magatzem.

*Estat actual de la caixa d'escala d'accés al pis
Vista d'un dels rentadors*

*- Vista de les construccions del pati.
Vista de les construccions del pati*

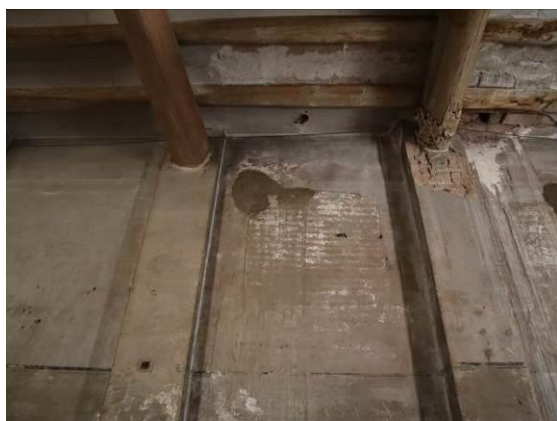
TÈCNiques I ELEMENTS CONSTRUCTIUS

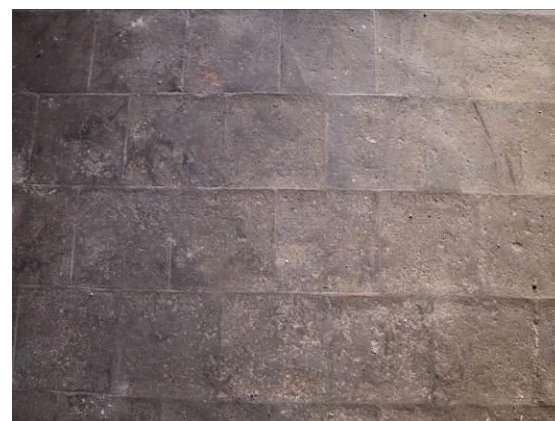
Detall de la tècnica format de l'embigat del forjat de la planta pis fet amb cabirons i revoltó corbat.

Detall de la tècnica constructiva de les estructures muraries de tancament de la nau, fetes de maó massís.

Detall d'unes de les obertures cegades que es localitzen al mur de tancament que dona a l'antic pati interior de la finca.

Detall del paviment de la planta baixa del magatzem fet de rajola disposada amb un especejament a trenca junt.

6 – AVALUACIÓ D'IMPACTE

El fet que el present estudi històric arquitectònic sigui subsidiari d'un projecte de rehabilitació i reforma de la Casa Pompeu Casanovas ha motivat que es consideri preceptiu presentar una estimació sobre els seus valors patrimonials.

És en aquest sentit, que a partir de l'anàlisi de l'arquitectura i elements d'interès del conjunt de l'edifici, se'n detalla una avaluació tenint en compte la proposta que es contempla a la proposta de rehabilitació. Aquesta ha estat plantejada com una intervenció de reforma integral amb la finalitat de recuperar i posar en valor l'essència de l'obra original del projecte de reforma de l'any 1918 de l'arquitecte Josep Renom i Costa. Si bé, el condicionament a un nou programa funcional incideix puntualment en algunes parts i elements de l'edifici. D'acord amb els plantejaments exposats, tenint presents els requeriments normatius, en aquest apartat de l'estudi es presenta aquesta avaluació de l'afectació patrimonial. Es tracta d'un document informatiu elaborat amb la finalitat de copsar l'entitat de les parts, estructures i elements del conjunt arquitectònic de l'edifici de la Casa Pompeu Casanovas, per tal de poder considerar l'interès de preservació de les parts i elements més significatius i emblemàtics.

A l'hora de presentar les consideracions d'aquest apartat s'han tingut en compte dos factors determinants; l'abast i magnitud de l'obra original del projecte arquitectònic i el grau d'incidència i afectació que sobre aquest té la proposta arquitectònica de rehabilitació. El fet que el present estudi patrimonial s'emmarqui en la proposta del projecte de reforma i rehabilitació de l'edifici, determina que la principal finalitat del document sigui la de presentar una anàlisi sobre l'entitat patrimonial del conjunt arquitectònic d'aquesta edificació. D'aquest programa constructiu en destaquen un seguit d'espais i elements que detenen un interès arquitectònic de primera magnitud. La identificació de les parts i elements més emblemàtics i rellevants és essencial per poder considerar la seva recuperació i posada en valor.

Amb la finalitat de processar les dades obtingudes de forma objectiva s'ha definit un quadre sinòptic on es detallen els valors de cada un dels elements arquitectònics que han estat identificats. Dades que permeten considerar els principals aspectes d'aquests elements en relació amb els conceptes bàsics de la seva entitat patrimonial. S'ha d'entendre la concepció d'aquest quadre com un instrument informatiu per tal de facilitar l'anàlisi de les parts objecte d'estudi en funció d'uns criteris preestablerts. Es tracta doncs de disposar d'una relació conjunta on es recullin, de forma individualitzada, les característiques de cada element arquitectònic de l'edifici que han estat referenciats. S'ha de considerar que aquesta taula de dades en facilita la identificació dels valors de cada element així com l'actuació que s'hi contempla en la proposta projectual de rehabilitació.

La Casa Pompeu Casanovas és un element catalogat i que, per tant, gaudeix de protecció legal amb la categoria de Bé amb Protecció Urbanística (BPU), amb el nivell de protecció 2 - Conservació. D'acord amb el que estableix la

legislació vigent sobre el patrimoni cultural i que recull la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català i atenent al requeriment normatiu del Catàleg de Patrimoni del planejament municipal, en el present informe històric es presenta un informe patrimonial on s'avalua l'impacte de la intervenció proposada en el Projecte de Reforma i Rehabilitació del referit edifici.

Les directrius que es defineixen en l'esmentat projecte de rehabilitació es pot considerar que es caracteritzen per ser respectuoses amb els valors patrimonials del conjunt de l'immoble. Així mateix, les línies bàsiques de l'actuació constructiva que es projecta, han estat definides amb la finalitat de restablir la factura de l'obra original, de la forma més acurada possible. De l'anàlisi i avaluació del programa funcional de reforma i rehabilitació que es preveu en aquest projecte de reforma, es pot concloure que la seva actuació és concreta en els punts que tot seguit es detallen:

- No comporta l'enderroc ni el desplaçament de l'element protegit
- No s'altera la volumètrica dels cossos originals.
- Preserva la integritat estructural, compositiva, formal de les façanes.
- No comporta cap alteració de les vessants i pendents de les cobertes
- Preserva l'essència de l'ordenació i compartimentació de l'interior de l'immoble, adequant-se a les necessitats d'habitabilitat actuals.
- Es preveu la preservació i posada en valor dels principals espais i elements constructius de l'obra original –obertures, forjats, paraments, etc...

Els treballs de rehabilitació arquitectònica d'aquest conjunt han estat plantejats amb l'objectiu de minimitzar la incidència sobre les principals parts i elements que detenen entitat i valor patrimonial. S'ha de considerar que l'esmentat proposta contempla una recuperació dels elements constructius que han estat documentats i tots els que puguin localitzar-se durant la intervenció arqueològica prevista. Així mateix, la incidència del programa sobre un BPU catalogat, com és el cas que ens ocupa, es recomana una actuació de seguiment i control de salvaguarda dels valors patrimonials. Aquesta actuació es defineix i concreta a la Proposta d'Actuació Patrimonial, que es recull i detalla en el present Informe històric, arquitectònic i artístic.

La relació dels valors històrics, artístics i arquitectònics, així com l'avaluació de l'impacte que la proposta del programa de reforma i rehabilitació tindrà sobre l'edifici de la Casa Pompeu Casanovas, ha de ser considerada com una estimació tècnica del requeriment perceptiu. En tot cas, el projecte de reforma i rehabilitació al que fa referència el present estudi haurà de ser estudiat pels tècnics pertinents i ha de ser sotmesa a la valoració, dictamen i aprovació per part del departament municipal corresponent, d'acord amb la legislació vigent que regula les actuacions en el patrimoni arquitectònic catalogat.

#	Imatge	Denominació	Classificació	Datació	Actuació
01		Cancel·l d'entrada	Estructura	1918	Posar en valor
02		Escala Principal	Estructura	1918	Posar en valor
03		Porta amb plafonat vidriat	Element	1918	A preservar
04		Revestiment ceràmic esmaltat	Element	1918	A preservar
05		Vitrall	Element	1918	Posar en valor

7 – PROGRAMA D'ACTUACIÓ PREVENTIVA

Els resultats que ha aportat aquesta estimació patrimonial del conjunt d'elements de l'edifici de la Casa Pompeu Casanovas, permeten disposar de dades per proposar i definir un seguit de pautes tenint en compte qualsevol proposta que comporti una intervenció sobre el seu conjunt. Aquestes han estat plantejades amb una doble finalitat i interès:

- ✓ Garantir la documentació, estudi i preservació dels elements i parts de singulars de l'edifici.
- ✓ Proporcionar informació que permeti programar i facilitar qualsevol actuació o projecte que contempli o requereixi una intervenció sobre aquests elements i les seves parts d'interès patrimonials.

En aquest sentit, i atenent l'abast i entitat de les dades recopilades i la informació obtinguda per l'elaboració del present estudi històric s'han de tenir en consideració els següents aspectes sobre la realitat patrimonial que ofereix el conjunt arquitectònic del projecte arquitectònic de l'any 1918, obra de Josep Renom i Costa. Com són:

- ✓ L'entitat i els valors patrimonials que en el seu conjunt té el programa constructiu de l'obra d'aquest projecte arquitectònic.
- ✓ La singularitat i rellevància de molts dels elements que conformen i defineixen el referit programa arquitectònic.

Ha estat en funció d'aquestes premisses que s'han considerat tant els espais com els elements d'aquest projecte arquitectònic, datat l'any 1918 a l'hora de plantejar el projecte de restauració i rehabilitació de l'edifici. En aquest sentit, el discurs del present estudi històric arquitectònic ja ha estat elaborat amb la finalitat d'identificar i documentar tots els referits valors patrimonials sobre els quals es fonamenta el grau de protecció global d'aquest bé immoble.

FASE D'EXECUCIÓ DEL PROJECTE ARQUITECTÒNIC

És a partir d'aquests plantejaments i en funció del que estableix el marc legislatiu i normatiu respecte als béns patrimonials catalogats que és preceptiu plantejar una proposta d'actuació amb la finalitat de disposar d'uns criteris d'intervenció que permetin assolir amb èxits les disposicions presentades.

Es tracta doncs de plantejar, en aquest apartat, les pautes concretes que, de forma genèrica, han de ser tingudes en consideració a l'hora d'executar el projecte arquitectònic de rehabilitació de l'edifici. Aquest protocol d'actuació ha de ser concebut com una actuació de caràcter preventiva i com a tal, ha de ser realitzada amb la voluntat de complimentar les dades i la informació que s'ha presentat en aquest estudi.

Es tracta de poder portar a terme un acurat programa de control i supervisió de les actuacions que comportin una incidència directa sobre l'obra i els elements arquitectònics que han estat considerats. Entenent que aquestes pautes d'actuació permetrà assolir amb èxit els següents propòsits:

- ✓ Identificar i avaluar l'abast i entitat dels elements patrimonials documentats a l'àmbit d'intervenció per tal de complimentar la complexa i peculiar realitat constructiva que presenta el conjunt arquitectònic de l'edifici, abastable en molts casos sols a partir d'una afectació física de l'element (composició formal, tècniques constructives).
- ✓ Realització d'actuacions parietals sistemàtiques d'acord amb la metodologia perceptiva per tal de localitzar i identificar els tractaments i acabats cromàtics i pictòrics dels revestiments parietals i del cel ras dels espais.
- ✓ Supervisar els protocols i pautes de recuperació, estudi i posada en valor dels espais i elements de l'edifici que han estat considerats.

Aquestes pautes d'intervenció han de permetre aprofundir en el coneixement tècnic i formal de les parts i els elements que el conformen i, a la vegada, permetre assolir la seva preservació i posada en valor. És en aquest sentit que d'acord amb la proposta arquitectònica de reforma i rehabilitació arquitectònica que s'ha de considerar una projecció minuciosa, detallada i concreta de les intervencions susceptibles d'incidir a afectar els seus elements patrimonials.

La relació d'aquests criteris d'actuació són, en si, la definició d'un marc de treball entre tots els tècnics i professionals que han de participar de la projecció, planificació i programació de les intervencions sobre aquest patrimoni arquitectònic. Així doncs, per tal de propiciar una fàcil entesa de les propostes, que aquí es recullen, s'ha considerat dos blocs; en un es contemplen els criteris de caràcter conceptual i en l'altre es detallen els més tècnics i de procediment. En qualsevol cas, aquests plantejaments han de ser afrontats de forma unísona, com a única garantia de poder assolir els objectius que els motiven.

Pel que fa als que es refereixen als aspectes de concepció projectual aquests tan sols fan que recollir les principals premisses de les intervencions en béns patrimonials. Com són els següents punts:

- ✓ Afrontar el projecte de forma interdisciplinària des del començament amb la participació directa de tots els tècnics que hi han d'intervenir.
- ✓ Identificar i avaluar l'abast i entitat dels elements patrimonials documentats a l'àmbit d'intervenció.
- ✓ Minimitzar l'afectació dels elements patrimonials.

- ✓ Considerar les actuacions prèvies de caràcter preventiu vers l'afectació patrimonial.
- ✓ Contemplar la posada en valor, en la mesura del possible, dels elements patrimonials.

És amb aquesta finalitat de procedir a l'execució dels treballs que es contemplin en els nous projectes arquitectònics que es prevegin realitzar, que es presenten un seguit de pautes i aspectes que caldrà tenir present. Pautes que han estat plantejades en funció de les dades que ha aportat el present Estudi Històric de la Casa Pompeu Casanovas. Atenent aquest marc legislatiu les actuacions sobre el conjunt arquitectònic específic com la dels edificis annexos, hauran de comportar, de forma subsidiària, una intervenció patrimonial.

Les directrius, que tot seguit es recullen, han estat considerades amb el supòsit que cal tenir-les presents ja en el moment de plantejar i concebre qualsevol projecte arquitectònic sobre els elements patrimonials. Entenent que és en aquesta fase projectual quan és procedent tenir present l'entitat patrimonial dels béns afectats.

A l'hora de portar a terme l'execució de les fases del projecte de rehabilitació arquitectònic de l'edifici que comportin una afectació sobre els elements catalogats, d'acord amb el que estableix el marc normatiu, caldrà portar a terme les següents actuacions:

- Realització d'un Control i seguiment patrimonial per part d'un tècnic acreditat, de les actuacions que comportin una afectació dels elements que han estat considerats com a referents dels valors patrimonials del bé.

Així mateix, tenint en compte les expectatives arqueològiques que ofereix el subsòl de la finca, com a superfície susceptible de preservar-s'hi restes arqueològiques no considerades ni incloses en els inventaris o catàlegs perceptius del patrimoni arqueològic de Sabadell, es considera preceptiu disposar que durant l'execució del projecte es realitzin les següents actuacions arqueològiques.

- Realització d'una Intervenció arqueologia preventiva de Control arqueològic de totes les actuacions que comportin una afectació del subsòl de la finca i en el cas de localitzar-se restes, d'acord amb les directrius normatives vigents, procedir a la seva excavació arqueològica.

Pel que fa a l'execució de les intervencions genèriques sobre el conjunt arquitectònic dels edificis o bé en relació amb un element determinat, cal procedir segons estableix el marc legislatiu i normatiu vigent.

- Catàleg de protecció arquitectònic que recull el Pla Especial de Protecció dels Béns Arqueològics Mediambientals i Arquitectònics de Sabadell [PEP]BAMAS.
- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català. (DOGC, núm. 1807, de 11.10.1993; correcció d'errades DOGC núm. 1825, de 24.11.1993)
- Decret 78/2002 de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic. (DOGC, núm. 3594, de 13.03.2002).

8 – CONSIDERACIONS FINALS

A l'hora de concloure aquest estudi cal primer de tot, destacar que la realització de les tasques de documentació i registre que s'han portat a terme en el marc del present informe han permès copsar l'entitat patrimonial del conjunt arquitectònic de l'edifici de la Casa Pompeu Casanovas.

Tot i tractar-se d'un recull informatiu sistemàtic, la realització d'un Estudi Històric Arquitectònic de la seva obra constructiva i formal ha posat de manifest que aquest edifici és una clara mostra de l'entitat que assoliren molts dels processos de reforma i transformació que, a començament del segle XX, es portaren a terme en diverses edificacions, arreu de la ciutat de Sabadell. Esdevenint un clar referent del canvi de les modes i les tendències que en el decurs d'aquelles dècades experimenta l'arquitectura. Pautes que es definiren tant en la composició dels volums com en la composició de les façanes. Tal com es posa de manifest en el projecte d'en Renom de 1918, que en destaca per la solució de la coberta, on el joc dels vessants dels cossos edificats dona prestància a tot el conjunt edificat. La rellevància que ofereix aquest edifici és, en si mateix, un valor patrimonial, com ho és la proposta del programa de recuperació que contempla la proposta de la qual és subsidiari el present treball.

De la mateixa manera, la proposta d'en Bracons de l'any 1955 esdevindrà un referent de la transformació d'uns espais preexistents en obres que recullen les noves tendències vigents en el moment, en condicionar sobre de l'antic cos edificat del taller en un modern habitatge. Aquest estudi i estimació patrimonial de l'edifici no sols permet aprofundir en el coneixement arquitectònic i artístic de l'element construït, sinó que esdevé essencial per definir i concretar les propostes de reforma i rehabilitació de l'edifici. El conjunt de les dades obtingudes han estat determinants a l'hora de plantejar la proposta de recuperació d'aquest edifici, tant pel que fa al conjunt com a les seves parts i elements singulars.

En termes generals, els resultats aconseguits han aportat dades que permeten proposar i definir un seguit de consideracions en relació amb qualsevol proposta que comporti una intervenció sobre el conjunt de l'edifici. Garantint la documentació, estudi i preservació dels elements i parts de l'edifici que detenen un interès patrimonial. En aquest sentit, i atenent la singularitat arquitectònica de la Casa, s'ha considerat pertinent presentar un programa d'actuació patrimonial. Document on es contemplen el seguit d'actuacions que caldrà portar a terme en el moment d'executar el projecte arquitectònic de rehabilitació.

Per tal de concloure aquestes consideracions, atenent l'entitat dels elements i estructures que han estat objecte del present treball, així com al conjunt arquitectònic, es considera perceptiu fomentar, potenciar i condicionar el programa arquitectònic del projecte de reforma de l'any 1918. Obra de l'arquitecte Josep Renom i Costa. Pràctica que ha d'incorporar, consegüentment, la identificació, recuperació i posada en valor del seu conjunt i, específicament, les dels seus elements més rellevants i significatius d'aquesta reforma i ampliació.

9 - BIBLIOGRAFIA

La bibliografia que es recull en el present apartat es refereixen a les obres que fan referència directa algun element, temàtica o aspecte concret sobre el conjunt edificat objecte d'estudi o bé als seus autors o promotors. Amb la finalitat de no col·lapsar el treball no s'ha referenciat l'extens fons bibliogràfic sobre la vila de Sabadell, que de forma indirecta pot aportar dades sobre el tema que ens ocupa.

- BAGUÉS, Josep i BARÓ, Robert (1995) *Gent nostra als carrers de Sabadell*. Ajuntament de Sabadell.
- CABANA, Francesc (1994), *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*. Barcelona. Enciclopèdia Catalana, 1992-1994. p.114-117)
- CASAMARTINA i PARASSOLS, Josep (2000). *Josep Renom, arquitecte*. Fundació Bosch i Cardellach, Sabadell.
- CASANOVAS I GUAL, Pompeu (2002) *Un segle al servei de la Indústria tèxtil llanera: l'empresa comercial Pompeyo Casanovas Gual, sucesor de Pompeyo Casanovas Turull (1902-2002)*. Sabadell.
- CASTELLS, Andreu (1980) *Sabadell, informe de l'oposició. Del terror a la Segona República 1918-1936*, Edicions Riuort, Sabadell.
- GIL i FARRÉ, Nuria (2000), *El taller de vitralls modernista Rigalt, Granell & Cia (1890-1931)*. Tesi doctoral. Departament d'Història de l'Art. Universitat de Barcelona.
- GIL i FARRÉ, Nuria (2001), "L'empresa de vitralls modernistes Rigalt, Granell y Cia. Aproximació". A: I Jornades Hispàniques d'Història del vidre. Actes: Barcelona: Museu d'Arqueologia de Catalunya. Museu Nacional d'Art de Catalunya.
- GRISSET, Jordi (2015) *L'Art del mosaic hidràulic a Catalunya*. Ed. Viena, SL.
- GONZALEZ-NOVELLES FARRÚS, Natalia (2010) *El mosaic hidràulic i la casa Orsolà Solà i CIA*. Projecte final de carrera. Escola Politècnica superior d'edificació de Barcelona. 2 volums.
- LARROSA, M, (1986), *La urbanització de la ciutat industrial. Sabadell, 1845-1900*. Ed. Nova Biblioteca Sabadellenca, núm. 2. Col·legi de Doctors i Llicenciats, Delegació de Sabadell. Sabadell.
- LARROSA, M. (1992), "Acció pública i iniciativa privada en el subministrament d'aigües de Sabadell durant la industrialització" *Revista Arraona* 11, Sabadell, p.9-31

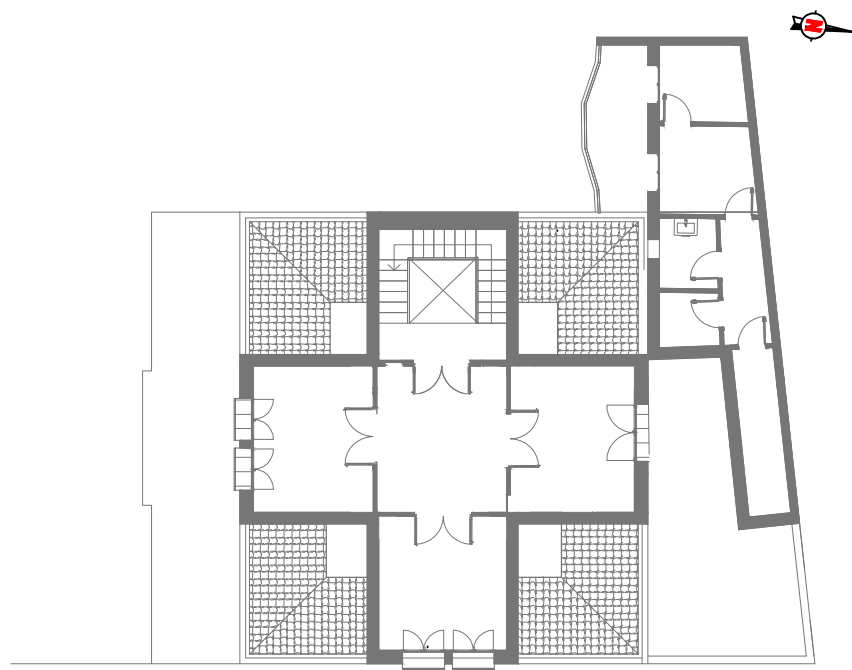
- LARROSA, M., (1994), "La construcció de l'espai urbà, 1840 - 1970" a Indústria i ciutat. Sabadell, 1800 - 1980. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- LÓPEZ NAVARRO, Tomás (1976), "Les reixes dels vapors de Sabadell", *Revista Arraona*, núm.2, Segona època. Sabadell, p.49-59.
- LÓPEZ NAVARRO, Tomás (1991), *Les reixes dels vapors i de les cases pairals de Sabadell*. Ed. Biblioteca Quadern, D.L. Sabadell.
- NAVAS-FERRER, Teresa (2017), "Trajectòria d'Escofet dins el disseny català. El mosaic hidràulic, 1886-1836", en *Escofet, símbol Industrial de Barcelona. Arts i arquitectura en la creació del valor*. Ed. Angle Editorial. Barcelona. p. 333-358
- PUIG i CASTELLS, J.(1987), "L'habitatge i la construcció de la ciutat, 1850-1950". Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, 54, Sabadell.
- PUIG i CASTELLS, J. (1990), "Els precedents urbanístics de l'eixampla de Sabadell" a Arraona 7, Sabadell.
- PUIG i CASTELLS, J. (1991), *El procés de formació de la ciutat de Sabadell*. Ajuntament de Sabadell.
- RENOM i PULIT, M. (2000), "Arrendaments municipals i control del mercat local a finals de l'Antic Règim: Sabadell com a exemple" a Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics , número 11. p.9-27.
- RODRIGUEZ MARCO, Isabel (2007) "Entre la intimidación y la vida pública. Los portales de las viviendas burguesas españolas del siglo XIX". Creixell, Rosa M. i Sala, Teresa (ed). Jornades Internacionales. Espais Interiors. Casa i art, des del segle XVIII fins al XXI. Publicacions Universitat de Barcelona. p.205-209
- ROSSELLÓ NICOLAU, Maribel (2007), "Revestiments per als interiors de l'arquitectura: algunes aportacions de la indústria". X Congrés d'Història de Barcelona. Dilemes de la fi de segle, 1874-1901. Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona 27-30 de novembre de 2007
- ROSSELLÓ NICOLAU, Maribel (2008), "L'evolució dels interiors del tombant del segle XIX al XX a través dels mosaics hidràulics de la Casa Escofet". XVII Congrés Nacional d'història de l'Art: Art i memòria. Barcelona
- ROSSELLÓ NICOLAU, Maribel (2009), "La casa Escofet. Mosaics per els interiors 1900". Catàleg Exposició homònima. Col·legi d'Arquitectes. Barcelona
- SANTAMARIA, Antonio (2015), *Història de Sabadell*. "Els orígens de la ciutat fàbrica". <https://www.isabadell.cat/sabadell/historia-de-sabadell-els-origens-de-la-ciutat-fabrica/>
- SANTAMARIA, Antonio (2015), "Josep Renom, arquitecte i urbanista (1880-1931)". <https://www.isabadell.cat/sabadell/historia/josep-renom-arquitecte-i-urbanista-1880-1931/>

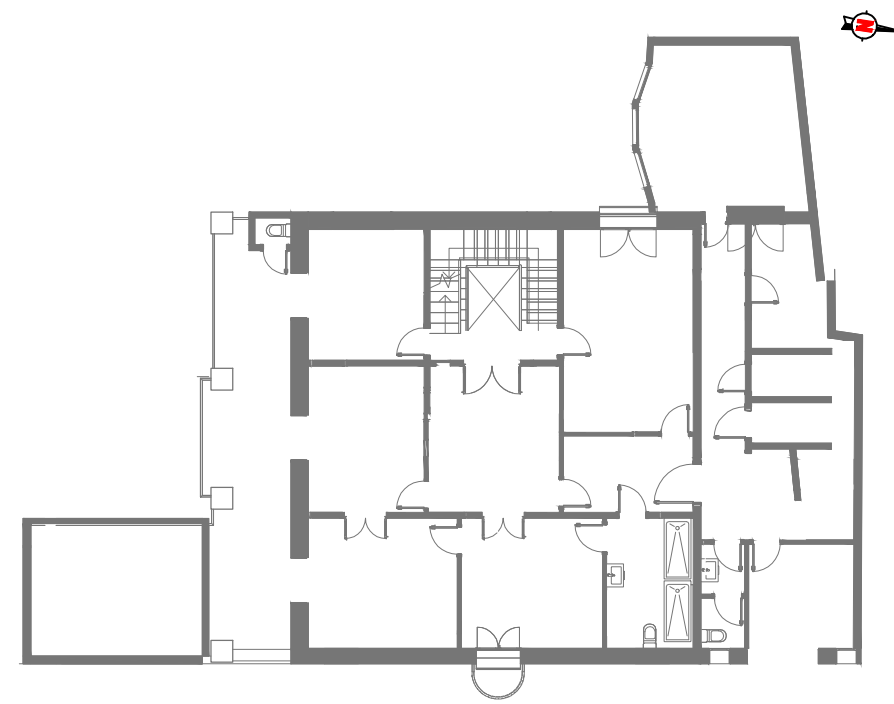
10 – ANNEXOS

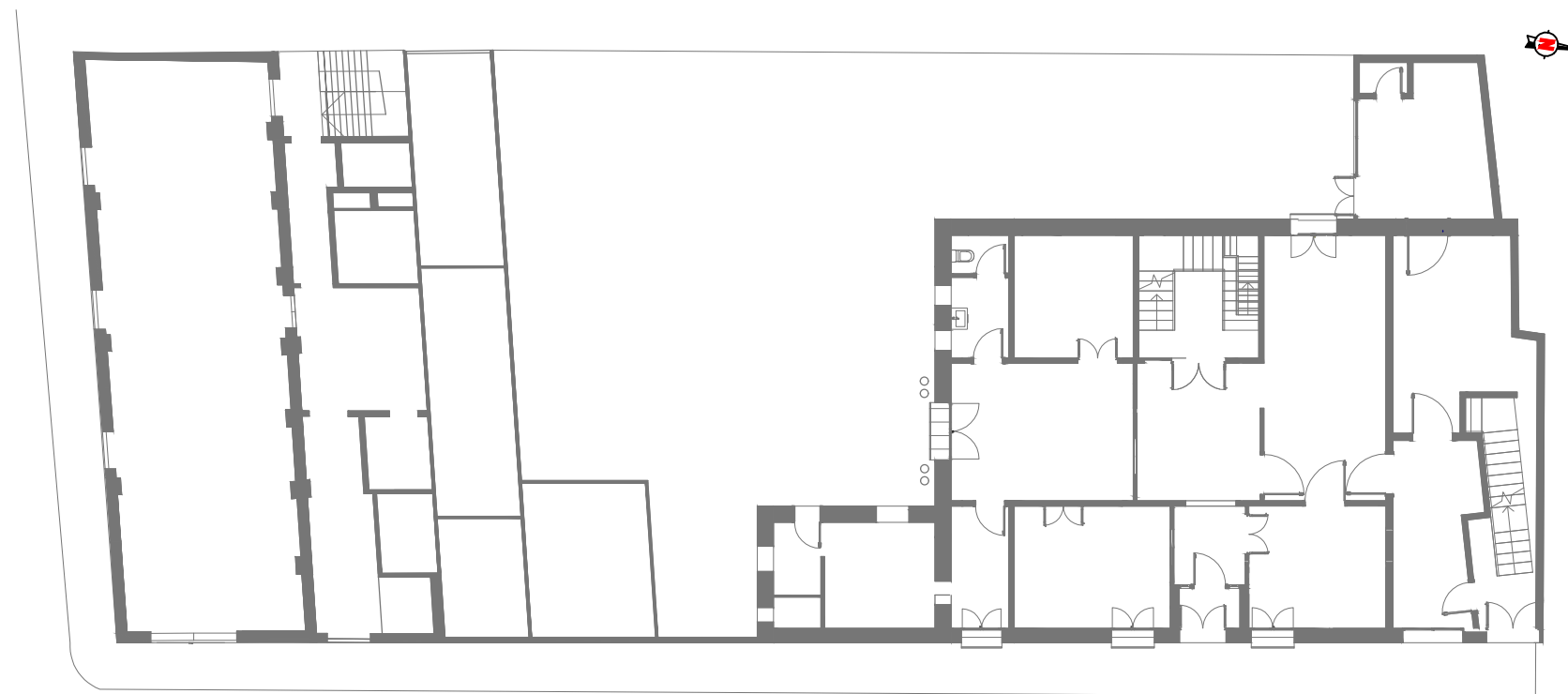
ANNEX 01

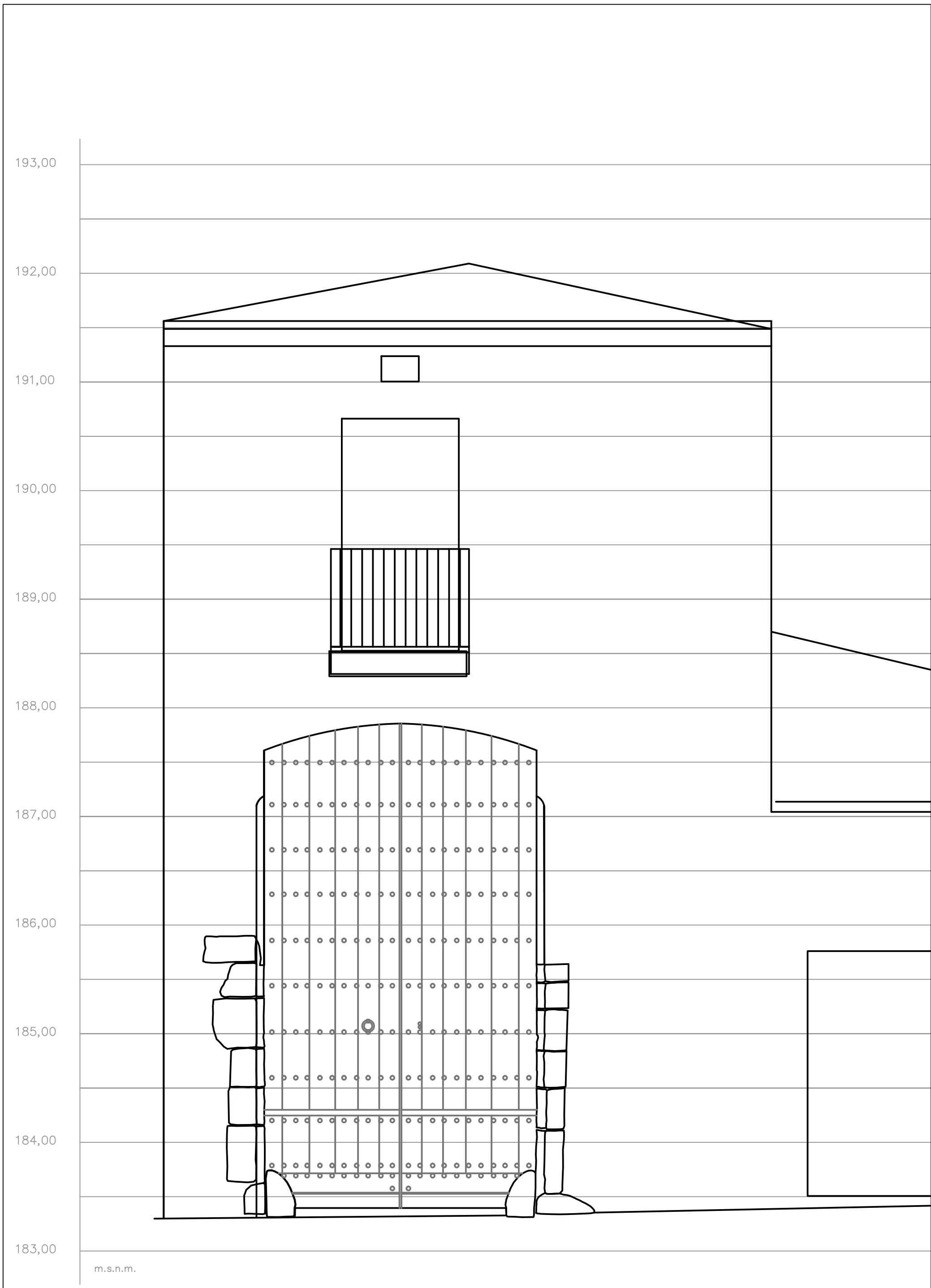
PLANTA GOLFES

PLANTA PRIMERA

PLANTA BAIXA

TÍTOL: ESTUDI HISTÒRIC ARQUITECTÒNIC CASA POMPEU CASANOVAS (Sabadell)

AUTOR: ISIDRE PASTOR I BATALLA
Arqueòleg

NOM PLANOL: ALÇAT FAÇANA SANT PAU 58

ESCALA: 0 0.5 1 m
GRÀFICA

DATA: Maig 2022
PLANOL NÚM.: 02

ANNEX 02

RELACIÓ DE PLÀNOLS

01 - Plantes estat actual edificacions finca   02 - Alçat Façana Sant Pau, núm. 58 - Magatzem

Casa Pompeu Casanovas

ARU/A.01.EA

FITXES RELACIONADES:

CONJ. ARQUIT. ELEM. ARQUIT. BÉNS ARQUEOL. BÉNS SOCIOE. BÉNS NATURALS BÉNS AMBIENT-PAISAT

CA

EA

BARP

BSE

BN

BAMP

LOCALITZACIÓ

Indret / barri

Codi INE 187

Adreça/es

Delimitació bé
Entorn protecció

Carrer Sant Pau, de, 56

Coordenades UTM

x = 425602,0 ;
y = 4599437,0

Identificació al plànol

Nd1-22

Grafisme categoria

DADES CADASTRALS

Número

Superfície

Sostre

N. plantes

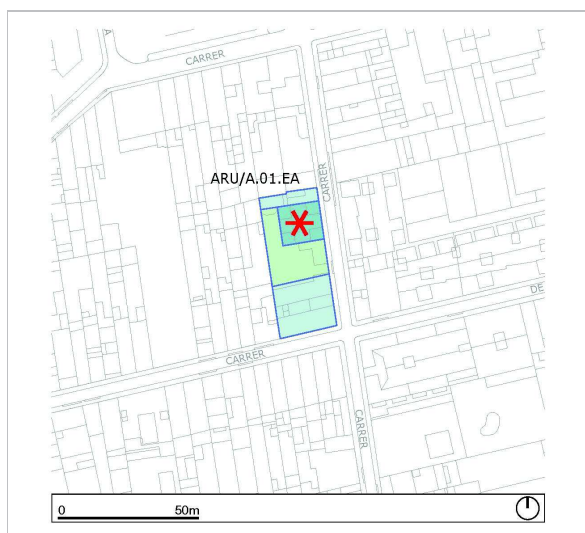
Titularitat

5695017DF2959H

662

1.077

PB+1

Plànol normatiu
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

DADES URBANÍSTIQUES

Pla vigent

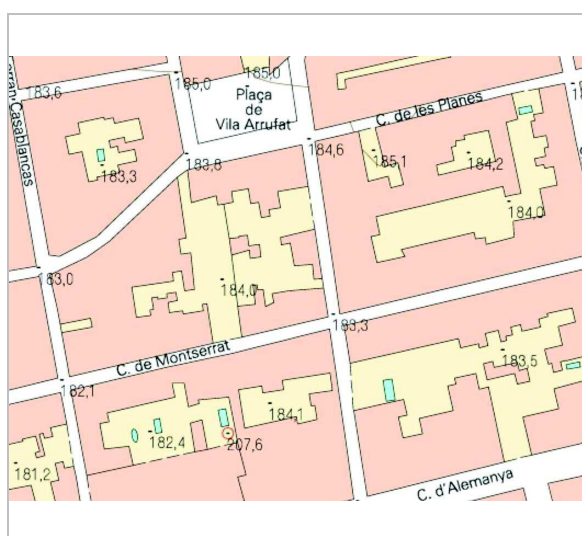
Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS)

Classificació

SUC (urbà consolidat)

Qualificació

1.1 / Zona residencial en nucli antic i preeixample

Plànol emplaçament
ICGC

CATALOGACIÓ ANTERIOR

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Edificis
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nº reg/cat.</i>	PEPBAMAS 2.61
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació

CATALOGACIÓ

<i>Tipus de bé</i>	Patrimoni arquitectònic
<i>Classificació</i>	Edificis
<i>Categoria</i>	BPU
<i>Nivell prot.</i>	Nivell 2. Conservació
<i>Altres prot.</i>	AM.10.51CA Carrer de Sant Pau

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

<i>Tipologia funcional</i>	Arquitectura Residencial Urbana / Urbana Aïllada (Ur/UA)
<i>Subtipologia funcio.</i>	Habitatge unifamiliar amb jardí
<i>Estil i Època</i>	Noucentisme; Època contemporània. Segle XIX
<i>Cronologia</i>	a. 1890 / 1918-1920
<i>Autor/promotor</i>	Rafael Estany, M.O. (?) / Josep Renom (Reforma)
<i>Parcel.la</i>	Gran
<i>Context</i>	Casa benestant situada en l'àrea urbana de Sabadell, concretament al barri del Centre.
<i>Elements</i>	El volum principal d'aquest habitatge, de línies netes i inexistència d'ornamentació, compta amb la façana principal d'amplada molt més reduïda que la lateral, donant al carrer de Sant Pau. Aquesta es compon a partir d'un eix central, on s'hi ubica a nivell de planta baixa un gran portal i obertura balconera a planta primera. La façana lateral, de més amplada, es troba composada a partir de tres eixos verticals, trobant-s'hi dues obertures de doble alçada a planta baixa i balconeres a planta primera. El tercer eix compta actualment amb la balconera tapiada i una única obertura a planta baixa. Façanes de composició neta i clara: obertures ubicades sobre tres eixos verticals a la lateral i sobre un únic eix a façana principal. Actualment les façanes es troben estucades, sense espejament ni ressalt als emmarcaments de les obertures, a excepció de la portalada de planta baixa, on s'hi troben carreus vistos amb guardacantó inferior. Coberta inclinada a doble vessant, amb carener perpendicular a façana principal. Altres consideracions són la inexistència d'emmarcaments de les obertures, portalada d'accés amb carreus vistos i guardacantó.
<i>Ús actual</i>	Residencial
<i>Ús original/altres</i>	Habitatge unifamiliar amb jardí
<i>Estat conservació</i>	Regular; Estat de conservació regular en el seu aspecte exterior que es mostra, especialment, en la/es façana/es. No s'entreu cap pla de manteniment predictiu sobre aquest bé.
<i>Façanes/Coberta</i>	Revestiment del parament vertical en un estat de conservació regular. S'aprecien desperfectes en els arrebossats de la/es façana/es, que poden ser corregits a partir d'una diagnosi, posterior reparació i establint un correcte pla de manteniment. A partir de la primera planta el volum es transforma i determina una construcció amb una planta en forma de creu llatina i les cobertes són, en cadascun dels seus braços a tres vessants i acabada en teula àrab.
<i>Entorn/Jardí</i>	La resta de les edificacions properes presenten característiques similars en l'estat de conservació. Es desconeix l'estat en què es troba el jardí interior de la finca.
<i>Estructura/Interior</i>	Es desconeix l'estat de conservació de l'interior i de les seves estructures originals que, poden o no haver estat modificades en el temps.
<i>Entorn de protecció</i>	L'edificació s'emmarca en un Ambient destacat -el carrer de Sant Pau (AM.10.51)- i que, com a tal, és objecte de protecció específica.

ÀMBITS DE PROTECCIÓ I OBJECTE

Elements

Bé d'especial interès arquitectònic, on el valor essencial rau en la seva estructura tipològica, manifestada per l'estil representatiu d'un període determinat -reflectit en la/es façana/es i tipus de coberta- o com a reflex del llenguatge ajustat a l'ús d'elements decoratius i/o ornamentals, si s'escau, o de les tècniques constructives del moment. Es protegeix la forma, composició i ritme de la façana més l'estructura funcional del bé, representada per la disposició d'elements clau per la seva identificació com: la posició del vestíbul, la caixa d'escala, les característiques estructurals, que inclouen els nivells dels forjats, el sistema portant i la tècnica constructiva utilitzada, pels valors dimensionals, pel tipus de paràmetres emprats o per les condicions distributives i organització espacial. Aquestes són parts o conceptes a mantenir, sense perjudici de les actuacions de rehabilitació, amb una restauració tipològica adequada que hauran de preservar i posar en relleu els esmentats elements d'interès. També cal preservar, si s'escau, altres elements singulars i representatius de la tradició sabadellenca com les reixes, baranes, paviments originals, altres elements de forja, ceràmics i/o característics de l'estil i l'època de construcció de l'immoble.

Entorn de protecció Per les característiques inherents del bé i donada la seva posició on es garanteix la contemplació adequada del mateix no es considera, específicament, un entorn de protecció concret.

- Valor històric Bé referent per la seva representativitat en la lectura d'una època destacada en la implantació d'arquitectura residencial d'estil promoguda per famílies benestants i construïda en el període comprès entre el darrer quart del s. XIX fins els anys 1920.
- Valor urbanístic Bé interessant per la contribució en la lectura de la formació, evolució i transformació de l'estructura urbana a partir de la implantació d'arquitectura residencial aïllada de rellevància que assenyala una època en el desenvolupament de la ciutat.
- Valor arquitectònic/tipològic/artístic Bé d'especial interès arquitectònic, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica, l'estil representatiu d'edificis construïts en aquest període, reflectit en façanes i cobertes mostrant les tècniques constructives del moment.
- Valor sociocultural i etnològic Bé referent en el context sociocultural i etnològic de Sabadell per les característiques representatives i la dimensió social d'una família de la burgesia industrial en l'evolució de l'arquitectura residencial de la ciutat.
- Valor natural/ambiental/paisatgístic Bé interessant, des del punt de vista ambiental, per la identificació singular que presenta en ell mateix i l'entorn que defineix al seu voltant, al carrer de Sant Pau.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Manteniment i/o Reparació; Consolidació; Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació (eliminació parts contràries al bé patrimonial) sense alterar els valors tipològics del bé; Restauració; Reconstrucció i Reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals necessaris per a la comprensió del bé)

Regulació No es permet la modificació;

CRITERI PRINCIPAL D'INTERVENCIÓ SOBRE LES PARTS CATALOGADES

Conservar amb mètodes propis de la restauració adequada per tal de preservar la volumetria, les façanes i l'estructura tipològica original.

En el moment que es plantegi qualsevol intervenció i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents a les seves característiques com a bé patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica -estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

L'estudi patrimonial previ a la redacció del projecte d'intervenció precisarà els elements objecte de conservació. En aquest sentit es manifesta la voluntat de preservar altres

elements característics i identificadors associats que puguin estar presents, en funció del estil i/o període com són: els paviments (hidràulic, "Nolla" o de fusta), el cancell com estructura tradicional molt comuna a Sabadell (que inclou la doble porta de fusta, normalment treballada amb motius ornamentals i la ceràmica de rajola de València amb motius decoratius que conforma els arrimadors) i les reixes de forja i/o de fosa, per citar alguns exemples característics.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat.

Qualsevol proposta plantejada sobre aquest bé haurà de ser avaluada per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Façanes/Coberta Intervencions plantejades amb la voluntat de posar en relleu la tipologia i la composició de la/es façana/es, el ritme, la proporció i forma de les obertures i els tancaments, amb la totalitat dels elements ornamentals i decoratius originals que les configuren. En el cas de les cobertes hauran de preservar la forma i tipologia característica del bé catalogat. Per aquesta raó caldrà procedir, al mateix temps, a una adequació que elimini els elements contraris als valors inherents de la façana i/o la coberta, així com al tractament específic de les mitgeres, si s'escau, d'acord amb les especificacions derivades del Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent i el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS), en el cas que sigui procedent.

També es requereix l'eliminació d'antenes parabòliques i/o convencionals; la supressió de cadiretes i línies elèctriques, així com el compliment de les normatives aplicables que regulen la disposició que han de tenir els aparells d'aire condicionat. Aspectes clau per tal de no malmetre els valors formals i compositius del bé catalogat.

Entorn/Jardí Intervencions plantejades amb la voluntat de posar en relleu la tipologia i la composició de la/es façana/es, el ritme, la proporció i forma de les obertures i els tancaments, amb la totalitat dels elements ornamentals i decoratius originals que les configuren.

En el cas de les cobertes hauran de preservar la forma i tipologia característica del bé catalogat. Per aquesta raó caldrà procedir, al mateix temps, a una adequació que elimini els elements contraris als valors inherents de la façana i/o la coberta, així com al tractament específic de les mitgeres, si s'escau, d'acord amb les especificacions derivades del Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) o POUM vigent i el Pla Especial Urbanístic de Patrimoni de Sabadell (PEPS), en el cas que sigui procedent.

També es requereix l'eliminació d'antenes parabòliques i/o convencionals; la supressió de cadiretes i línies elèctriques, així com el compliment de les normatives aplicables que regulen la disposició que han de tenir els aparells d'aire condicionat. Aspectes clau per tal de no malmetre els valors formals i compositius del bé catalogat.

Estructura/interior No es permet l'enderroc de les estructures referents en els seus valors tipològics com forjats, caixa d'escala, estances nobles, etc., excepte de les parts contràries al bé patrimonial, cossos afegits i/o volums disconformes.

Entorn de protecció L'entorn ve delimitat per l'espai físic que conforma el conjunt ambiental on se situa aquest bé, per tal de no malmetre ni les qualitats arquitectòniques del mateix, ni els valors urbanístics i paisatgístics d'aquest indret. Es tindrà cura que aquest element i les edificacions veïnes conformin o preservin el paisatge en coherència amb l'estructura urbana d'aquest barri o sector característic de la ciutat.

Gestió Abans de qualsevol intervenció de Reparació, Consolidació, Reforma, Millora, Remodelació o Rehabilitació que es realitzi sobre el bé catalogat, s'haurà de redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls inherents als orígens i l'evolució de la construcció fins l'estat previ a la intervenció proposada (aixecament actual, documentació i imatges històriques, reportatge fotogràfic actual, anàlisi de l'evolució urbanística del sector, així com l'estudi dels expedients d'obres per tenir documentades les modificacions o transformacions més destacades.

En els béns que estan associats a Àrees d'Expectativa Arqueològica i/o Paleontològica (NP.6) reconeguts en aquest pla requerirà la realització d'un control arqueològic en el

Casa Pompeu Casanovas

ARU/A.01.EA

seguiment dels treballs de condicionament. Davant l'aparició fortuïta de restes arqueològics en el curs d'obres, el propietari queda obligat a comunicar-ho, immediatament, als serveis tècnics municipals i a la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Altres intervencions	Actuacions específiques derivades del manteniment predictiu i obres que constitueixin una actuació parcial al bé catalogat i que tenen per objecte reparar, restaurar a partir d'una diagnosi -mitjançant l'estudi dels valors originals- aspectes tipològics i/o ornamentals significatius, reforçar elements simples de l'estructura del bé per garantir i/o restablir les condicions de seguretat estructural, eliminar cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de la construcció protegida i es demostrin incoherents amb l'estructura originària i a les ampliacions orgàniques que el bé hagi suportat en el temps, així com reposar les condicions de salubritat, higiene, seguretat, ornament públic i l'adequació a les normatives sectorials d'accessibilitat i altres, preservant els valors patrimonials, d'acord amb el seu nivell de protecció.
Usos permesos	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.
Usos prohibits	Els que determina el PGMOS o POUM vigent i el planejament sectorial derivat, si s'escau.

Vista aèria
ICGC

Casa Pompeu Casanovas

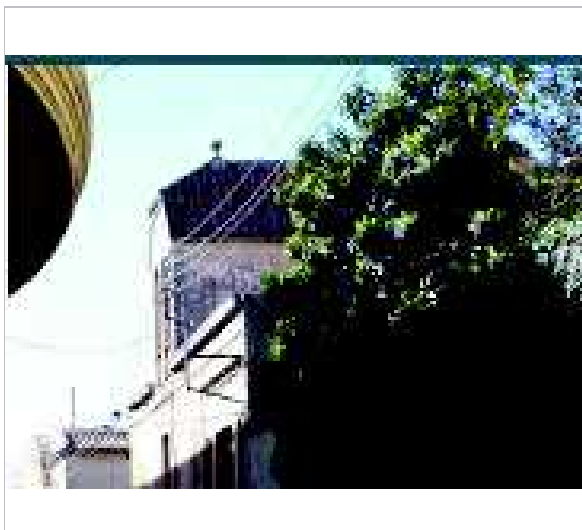
ARU/A.01.EA

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

Fotografia del bé
(ER) Equip redactor

BÉNS ARQUITECTÒNICS

CATEGORIA DE PROTECCIÓ:

NIVELL DE PROTECCIÓ:

Llegenda
(ER) Equip redactor

